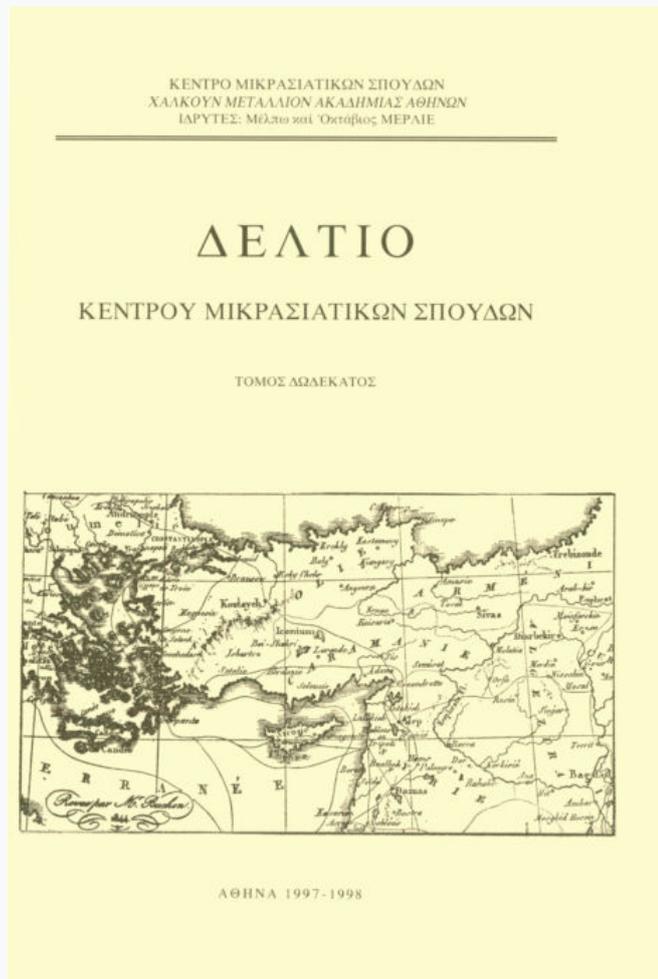

Δελτίο Κέντρου Μικρασιατικών Σπουδών

Τόμ. 12 (1997)

Έκθεση πεπραγμένων κέντρου μικρασιατικών σπουδών: 1992-1997

Πασχάλης Μ. Κιτρομηλίδης

doi: [10.12681/deltiokms.91](https://doi.org/10.12681/deltiokms.91)

Copyright © 2015, Δελτίο Κέντρου Μικρασιατικών Σπουδών

Άδεια χρήσης [Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/).

Βιβλιογραφική αναφορά:

Κιτρομηλίδης Π. Μ. (1997). Έκθεση πεπραγμένων κέντρου μικρασιατικών σπουδών: 1992-1997. *Δελτίο Κέντρου Μικρασιατικών Σπουδών*, 12, 299-333. <https://doi.org/10.12681/deltiokms.91>

XPONIKA

ΕΚΘΕΣΗ ΠΕΠΡΑΓΜΕΝΩΝ
ΚΕΝΤΡΟΥ ΜΙΚΡΑΣΙΑΤΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
1992-1997

1. Πρόλογος

Στις σελίδες που ακολουθούν παρουσιάζονται τα «έργα και ημέραι» του Κέντρου Μικρασιατικών Σπουδών κατά την περίοδο 1992-1997. Καταγράφονται με την ένδεδειγμένη λιτότητα και ακρίβεια όσα συντελέστηκαν στο ίδρυμα της Μέλπως και του Όκταβίου Μερλιέ για την προαγωγή της μελέτης της ιστορίας και του πολιτισμού του έλληνισμού της Μικράς Ασίας, όπως όραματίστηκαν αυτό το έργο οι ιδρυτές του Κέντρου. Το Κέντρο Μικρασιατικών Σπουδών, ανεξάρτητο, μη κερδοσκοπικό νομικό πρόσωπο ιδιωτικού δικαίου, έβδομήντα σχεδόν χρόνια από την ίδρυσή του, εξακολουθεί να παραμένει το μόνο έρευνητικό ίδρυμα στην Ελλάδα που έχει ως αποκλειστικό προορισμό την επιστημονική μελέτη του Μικρασιατικού έλληνισμού μάλλον παρά την ιδεολογική χειραγώγηση της ιστορικής του μνήμης. Με τη συναίσθηση που πηγάζει από την επίμονη προσηλωσή μας στις αδιαπραγμάτευτες επιταγές της επιστήμης, παρουσιάζουμε τον απολογισμό αυτό, ως απογραφή του έργου που συντελέστηκε, των ένδημικών δυσκολιών και εμποδίων που παρεμβάλλονται στον δρόμο μας, των προβληματισμών που ανακύπτουν από την φιλοσοφία της επιστημονικής έρευνας ή όποια μās εμπνέει και τέλος ως δημόσια δήλωση των προσδοκιών και των ελπίδων μας για το μέλλον του ιστορικού αυτού ιδρύματος, που πιστεύουμε ότι επιτελεί άναγκαία και αναντικατάστατη αποστολή ως προς την αυτογνωσία της ελληνικής κοινωνίας.

Θά ήθελα να εκφράσω και από αυτή τη θέση τις ευχαριστίες και την εύγνωμοσύνη μου στον Πρόεδρο και τα μέλη του Διοικητικού Συμβουλίου του Κέντρου Μικρασιατικών Σπουδών για τη συμπαράστασή τους και στους συνεργάτες μου για την αφοσίωση και την πίστη τους στην επιτέλεση της αποστολής του ιδρύματος.

2. Διοικητικό Συμβούλιο

Φορέας της νομικής προσωπικότητας του Κέντρου Μικρασιατικών Σπουδών και ανάδοχος του πνευματικού κληροδοτήματος των ιδρυτών Μέλπως και Όκταβίου Μερλιέ είναι το δωδεκαμελές Διοικητικό Συμβούλιο του ιδρύματος, στο οποίο άποκείνται όλες οι άρμοδιότητες σε σχέση με τη λήψη των αποφάσεων που άφορούν τη λειτουργία και τον προγραμματισμό του Κέντρου. Το Κέντρο Μικρασιατικών Σπουδών ευτύχησε, κατά την τεσσαρακονταετή σχεδόν περίοδο που διέρρησε από της νομικής συστάσεώς του ως πρόσωπον ιδιωτικού δικαίου, να συγκαταριθμήσει μεταξύ των μελών του Διοικητικού Συμβουλίου κορυφαίες προσωπικότητες του έπιστημονικού και κοινωνικού βίου αλλά και της δημόσιας ζωής του τόπου. Η παρουσία τους προσέδωσε βαρύτητα και σοβαρότητα στη νομική προσωπικότητα του Κέντρου Μικρασιατικών Σπουδών και άποτέλεσε έγγύηση για την έπιβίωση του ιδρύματος έν μέσω συχνά άντιξώων συνθηκών. Μεγίστης σημασίας για τη διασφάλιση της έγκυρότητας του έπιστημονικού έργου του Κέντρου υπήρξε ή συμμετοχή στο Διοικητικό Συμβούλιο των κατά τεκμήριον άπολύτως άρμοδιών ειδικών που διαθέτει ο άκαδημαϊκός κόσμος της χώρας, οι όποιοι άποτελούν προσωπικότητες πράγματι διεθνούς έμβέλειας και άκτινοβολίας. Στην παρουσία τους και στην έπιστημονική τους καθοδήγηση όφειλεται το άξιοζήλευτο έπίπεδο του έπιστημονικού έργου του Κέντρου Μικρασιατικών Σπουδών, που άναγνωρίζεται και λειτουργεί με έγκυρότητα στον διεθνή έπιστημονικό διάλογο.

Κατά την περίοδο 1992-1997 το Διοικητικό Συμβούλιο του Κέντρου Μικρασιατικών Σπουδών υπέστη δεινό πλήγμα με τον θάνατο στις 14 Ιανουαρίου 1993 του άκαδημαϊκού Δ. Α. Ζακυθηνού, κορυφαίου βυζαντινολόγου και μέλους του Διοικητικού Συμβουλίου από το 1964. Βαθύς γνώστης της ιστορίας του Μικρασιατικού έλλητισμού, πραγματικός ύπατορίδης της έπιστήμης του όποιου ή έπιστημονική κρίση υπήρξε μοναδική ως προς την άντικειμενικότητα και τη δικαιοσύνη της, ό Δ. Α. Ζακυθηνός υπήρξε για δεκαετίες ό έμπνευστής του έπιστημονικού έργου του Κέντρου και ιδιαίτερα ένθερμος ύποστηρικτής της εκδόσεως του *Δελτίου* και της διεθνούς παρουσίας του ιδρύματος. Το κενό που δημιούργησε ή άπώλειά του υπήρξε πράγματι δυσαναπλήρωτο.

Στις 29 Δεκεμβρίου 1994 άποχώρησε από το Διοικητικό Συμβούλιο κατόπιν πολυετούς και ούσιαστικής προσφοράς ύπηρεσιών προς το ίδρυμα ή γενική γραμματεΐς του Συμβουλίου, μουσικολόγος και πρώην ύποδιευθύντρια του Κέντρου Μικρασιατικών Σπουδών, κυρία Άγλαΐα Α. Άγιουτάντη. Η Άγλαΐα Α. Άγιουτάντη υπήρξε ή στενότερη συνεργάτρια της ιδρύτριας του Κέντρου Μικρασιατικών Σπουδών, πραγματική στυλοβάτις της έμπνευμένης προσπάθειας της Μέλπως Μερλιέ να διασώσει τη μνήμη του Μι-

κρασιατικού έλληνισμού. Ή παρουσία της υπήρξε ή έγγύηση τής σοβαρότητας και τής ακρίβειας τής έργασίας του Κέντρου. Για μās, τούς συνεχιστές του έργου τών πρώτων σκαπανέων τής προσπάθειας, ή Άγλαΐα Άγιουτάντη υπήρξε ή ζωντανή μνήμη του ίδρυματος και ή πηγή τών έγκυρότερων πληροφοριών και γνώμων που πολλές φορές μās βοήθησαν να επιλύσουμε σοβαρά έπιστημονικά και διοικητικά προβλήματα. Και εκτός Διοικητικού Συμβουλίου ή παρουσία της υπήρξε για μās έποικοδομητική και ευεργετική χάρη στην προθυμία με την όποία πάντοτε μās πρόσφερε τή συμβουλή της.

Σέ πλήρωση τών κενών θέσεων εξέλέγησαν ως νέα μέλη του Διοικητικού Συμβουλίου ή κυρία Λούλα Έρρίκου Κερτσιώφ, επιχειρηματίας, γόνος γνωστής οικογένειας τής Συνασοῦ τής Καππαδοκίας και ό καθηγητής του Πανεπιστημίου Άθηνών και διευθυντής του Κέντρου Μικρασιατικών Σπουδών μέχρι 29 Δεκεμβρίου 1994 Πασχάλης Μ. Κιτρομηλίδης. Ή παρουσία τής κυρίας Κερτσιώφ ενισχύει τή Μικρασιατική και δή τήν Καππαδοκική παρουσία στο Διοικητικό Συμβούλιο. Πολλές έλπίδες στηρίζονται στη συμμετοχή της για ύποστήριξη του έργου του ίδρυματος, τό όποιο με τή συρρίκνωση τών κρατικών έπιχορηγήσεων στηρίζεται, προϊόντος του χρόνου, όλο και περισσότερο στην ένίσχυση που προέρχεται από φιλογενείς πρωτοβουλίες του ιδιωτικού τομέα. Κατά παράκληση του Διοικητικού Συμβουλίου ό Πασχάλης Μ. Κιτρομηλίδης αποδέχθηκε να συνεχίσει να άσκει τό έργο τής διευθυνσης του ίδρυματος και τής έπιμελείας τών εκδόσεων από τής θέσεως του Γενικού Γραμματέα του Διοικητικού Συμβουλίου μέχρι τής πληρώσεως τής θέσεως του Διευθυντή του ίδρυματος.

Σύνθεση Διοικητικού Συμβουλίου, 1995-1997

ΠΡΟΕΔΡΟΣ

Μιχαήλ Β. Σακελλαρίου, Άκαδημαϊκός

ΑΝΤΙΠΡΟΕΔΡΟΙ

Βασίλειος Βλ. Σφυρόερας, Όμότιμος Καθηγητής Πανεπιστημίου Άθηνών
Όδυσσέας Λαμφίδης, Διδάκτωρ Φιλολογίας

Γ. ΓΡΑΜΜΑΤΕΑΣ

Πασχάλης Μ. Κιτρομηλίδης, Καθηγητής Πανεπιστημίου Άθηνών

ΤΑΜΙΑΣ

Νίκος Άλιβιζάτος, Καθηγητής Πανεπιστημίου Άθηνών

ΣΥΜΒΟΥΛΟΙ

Θάνος Βερέμης, Καθηγητής Πανεπιστημίου Άθηνών
Γεώργιος Δαβίδ, Διευθυντής Έπιχειρήσεων
Έλισάβετ Ζαχαριάδου, Καθηγήτρια Πανεπιστημίου Κρήτης
Λούλα Έρρίκου Κερτσιώφ, επιχειρηματίας

Θεόδωρος Κουλουμπής, Καθηγητής Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν
 Ἀριστόβουλος Μάνεσης, Ἀκαδημαϊκός
 Χρήστος Πατρινέλης, Ὁμότιμος Καθηγητής Ἀριστοτελείου Πανεπιστημίου
 Θεσσαλονίκης

3. Οἶκημα

Τὸ θαυμάσιο νεοκλασικὸ οἶκημα τῆς ὁδοῦ Κυδαθηναίων 11-13 ἔχει πλέον ταυτιστεῖ μὲ τὸ Κέντρο Μικρασιατικῶν Σπουδῶν. Ἡ στέγαση σὲ ἓνα ἀπὸ τὰ σημαντικότερα καὶ παλαιότερα διατηρητέα κτίρια τῆς Πλάκας ἔχει προσδώσει στὸ ἴδρυμα τὴν ἀναγκαία ἐμφάνιση πού ἐπιβάλλει ἡ ἱστορία του καὶ ἡ σπουδαιότητα τῆς ἀποστολῆς πού ἐπιτελεῖ.

Οἱ χώροι τοῦ οἰκήματος, ἂν καὶ ἐκτεταμένοι, δὲν ἐπαρκοῦν πλέον γιὰ τὴν ὀργάνωση καὶ τακτοποίηση τοῦ ὑλικοῦ, παρὰ τίς συνεχεῖς προσπάθειες ὀρθολογικῆς ἀξιοποίησής τους.

Ὁ χαρακτήρας τοῦ οἰκήματος ὡς διατηρητέου καὶ ἡ παλαιότητα τῆς κατασκευῆς καθιστοῦν ἀναγκαία τὴ συνεχῆ συντήρηση τῶν χώρων, γεγονός πού ἐπιβαρύνει σοβαρὰ τὸν Προϋπολογισμό τοῦ Κέντρου. Τὸ 1992 συνεχίστηκαν καὶ ὁλοκληρώθηκαν οἱ ἐργασίες συντήρησης πού εἶχαν ἀρχίσει τὸν προηγούμενο χρόνο ἀπὸ τὴν διεύθυνση Ἀναστηλώσεως Νεωτέρων Μνημείων τοῦ Ὑπουργείου Πολιτισμοῦ. Οἱ ἐργασίες περιλάμβαναν τὴν ἀνανέωση τῶν ἐπιχρισμάτων τῆς προσόψεως καὶ τὸν ἐξωτερικὸ ἐλαιοχρωματισμὸ τοῦ κτιρίου.

Στὸ διάστημα τῶν ἐπομένων χρόνων ἔγιναν μικρότερης ἔκτασης ἐργασίες, ὅπως ἡ περιοδικὴ συντήρηση τῆς ἠλεκτρικῆς ἐγκαταστάσεως καὶ τοῦ συστήματος πυρασφαλείας, καθὼς καὶ ὀρισμένες ἀπαραίτητες ξυλουργικῆς ἐργασίες.

Τὸ 1996 ἐλαιοχρωματίστηκαν ὅλα τὰ ἐσωτερικὰ κουφώματα τοῦ δευτέρου ὀρόφου τοῦ κτιρίου, οἱ δύο ἐξώθυρες, οἱ χώροι ὑποδοχῆς καὶ ἡ ὀπίσθια ὄψη τοῦ οἰκήματος. Ἡ δαπάνη, πού ἀνῆλθε στὶς 1.650.000 δρχ., καλύφθηκε ἀπὸ τὸν προϋπολογισμό τοῦ Κέντρου.

Σὲ τακτικὴ βάση (δύο φορές τὸν χρόνο) συντηρεῖται πλέον ὁ κήπος τοῦ Κέντρου. Στὸν ὁμορφὸν ἄνθος πού ἔχει διαμορφωθεῖ στὴν ἐσωτερικὴ ἀνὰ τὸ κτίριον, διοργανώθηκαν στὸ διάστημα τῆς πενταετίας τρεῖς δεξιώσεις, γιὰ τοὺς φίλους καὶ συνεργάτες, παλαιούς καὶ νέους, τοῦ ἴδρυματος. Κατὰ τὸ ὑπὸ ἀνασκόπηση διάστημα ἐκσυγχρονίστηκε καὶ συντηρήθηκε τὸ σύστημα ἀσφαλείας καὶ πυρανίχνευσης τοῦ κτιρίου.

4. Οικονομικά

Η ένδημηκή πλέον οικονομική δυσπραγία αποτέλεσε κατά την περίοδο αυτή το σημαντικότερο πρόβλημα του Κέντρου Μικρασιατικών Σπουδών. Οι δυσκολίες, για ένα ίδρυμα που προσπαθεί να επιτελέσει το έργο του με σοβαρότητα και συνέπεια, αλλά χωρίς μόνιμη και επαρκή χρηματοδότηση, είναι προφανείς. Μοιραία το επιστημονικό έργο παρεμποδίζεται και σε όρισμένες συγκυρίες υποβαθμίζεται στη σειρά των προτεραιοτήτων μας, λόγω της αγωνίας για την επιβίωση του ιδρύματος, καθώς συχνά η δραματική έλλειψη πόρων γίνεται έπαχθής ακόμη και σε σχέση με τα μικρά πρακτικά θέματα της καθημερινής λειτουργίας. Δυστυχώς η κρατική επιχορήγηση παρά τις προσπάθειες και τις επίμονες έγγραφες και προφορικές εκκλήσεις μας προς τους αρμοδίους και παρά την συμπαράσταση που είχαμε από υπηρεσιακούς παράγοντες της Διεύθυνσης Λαϊκού Πολιτισμού και της Διεύθυνσης Οικονομικών του Υπουργείου Πολιτισμού, δεν έγινε δυνατό να αναπροσαρμοσθεί. Παρ' όλα αυτά η συνέχιση της λειτουργίας του Κέντρου έγινε δυνατή χάρις στην ενίσχυση από τα κονδύλια του ΛΟΤΤΟ, των οποίων τη χορήγηση εγκρίνουν ύστερα από σχετικά διαβήματά μας, οι κατά καιρούς πολιτικοί προϊστάμενοι του Υπουργείου, τους οποίους δημόσια ευχαριστούμε και από τη θέση αυτή.

Αναλυτικότερα κατά την περίοδο 1986-1997 η τακτική επιχορήγηση του ελληνικού δημοσίου προς το Κέντρο Μικρασιατικών Σπουδών καταγράφεται στον πίνακα Α', ενώ η επιδότηση από το ΛΟΤΤΟ στον πίνακα Β'.

ΠΙΝΑΚΑΣ Α'

ΕΠΙΧΟΡΗΓΗΣΗ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΔΗΜΟΣΙΟΥ 1992-1997

1992	15.500.000 δρχ.
1993	15.700.000 δρχ.
1994	16.700.000 δρχ.
1995	16.150.000 δρχ.
1996	17.100.000 δρχ.
1997	11.900.000 δρχ.

ΠΙΝΑΚΑΣ Β'

ΕΚΤΑΚΤΕΣ ΧΟΡΗΓΙΕΣ ΤΟΥ ΛΟΤΤΟ

1992	11.200.000 δρχ.
1993	2.500.000 δρχ.
1994	22.000.000 δρχ.
1995	—
1996	40.000.000 δρχ.

Κατά την περίοδο 1991-1997 συνεχίστηκε και αυξήθηκε η επιδότηση του Κέντρου Μικρασιατικών Σπουδών από το Μπάγκειο Κληροδότημα. Η ενίσχυση αυτή που έχει προσλάβει μόνιμο χαρακτήρα αποτελεί πηγή εσόδων ζωτικής σημασίας για το Κέντρο και για τόν λόγο αυτό εκφράζουμε θερμές ευχαριστίες προς την Πάγκειο Έπιτροπή.

ΠΙΝΑΚΑΣ Γ'

ΕΠΙΔΟΤΗΣΗ ΜΠΑΓΚΕΙΟΥ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ

1992	2.000.000 δρχ.
1993	2.500.000 δρχ.
1994	4.000.000 δρχ.
1995	4.000.000 δρχ.
1996	4.000.000 δρχ.

Έξισου σημαντική από πρακτική αλλά και ένθαρρυντική από ηθική άποψη υπήρξε η επί σειράν ετών συνεχιζόμενη χορηγία του ιδρύματος N. Demos του Σικάγου, η οποία διατέθηκε για το πρόγραμμα της ηλεκτρονικής αρχειοθέτησης του υλικού του Άρχείου Προφορικής Παράδοσης του Κέντρου (βλ. σχετικά στο κεφάλαιο Βιβλιοθήκη-Άρχείο).

Κατά την υπό ανασκόπηση περίοδο συνεχίστηκε η προσπάθεια αναζήτησης πηγών χρηματοδότησης από τόν ιδιωτικό τομέα είτε με τή μορφή δωρεών ιδιωτών είτε με τήν προσέλκυση χορηγιών από κοινωφελή ιδρύματα και οργανισμούς, με ίκανοποιητικά αποτελέσματα.

ΠΙΝΑΚΑΣ Δ'

ΔΩΡΕΕΣ

<u>1992</u>	
ΤΑΠΑΠ	180.000 δρχ.
N. DEMOS FOUNDATION	2.236.492 δρχ.
ΑΙΚΑΤΕΡΙΝΗ-ΛΟΥΚΙΑ ΚΟΝΑΡΗ	500.000 δρχ.
ΑΙΚΑΤΕΡΙΝΗ Γ. ΤΕΝΕΚΙΔΟΥ	450.000 δρχ.
<u>1993</u>	
N. DEMOS FOUNDATION	3.373.333 δρχ.
ΛΟΥΛΑ ΕΡΡΙΚΟΥ ΚΕΡΤΣΙΚΩΦ	1.000.000 δρχ.
INTRAKOM A.E.	500.000 δρχ.

1994	
ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΕΜΦΙΑΛΩΣΕΩΣ 3Ε	5.000.000 δρχ.
N. DEMOS FOUNDATION	2.312.138 δρχ.
ΓΙΩΡΓΟΣ ΦΡΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ	1.000.000 δρχ.
1995	
ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΕΜΦΙΑΛΩΣΕΩΣ 3Ε	5.700.000 δρχ.
N. DEMOS FOUNDATION	2.875.714 δρχ.
ΑΡΣΕΝΙΟΣ ΚΕΣΙΣΟΓΛΟΥ	1.000.000 δρχ.
ΓΕΩΡΓΙΟΣ και ΕΥΓΕΝΙΑ ΦΡΑΓΚΟΠΟΥΛΟΥ	1.000.000 δρχ.
1996	
ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΕΜΦΙΑΛΩΣΕΩΣ 3Ε	6.000.000 δρχ.
N. DEMOS FOUNDATION	2.341.680 δρχ.
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΑΝΘΕΜΙΟΝ	2.717.258 δρχ.

Ίδιαίτερη μνεία θά πρέπει νά γίνει στη δωρεά τοῦ κυρίου Ἄρσενιου Κεσίσογλου, ὅπως καί τῶν ἀνεψιῶν τοῦ ἀειμνήστου Προέδρου τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου τοῦ Κέντρου Μικρασιατικῶν Σπουδῶν Ἀκαδημαϊκοῦ Γεωργίου Τενεκίδη, Γεωργίου καί Εὐγενίας Φραγκοπούλου. Ἀμφότερες οἱ χειρονομίες αὐτές ὑποδηλώνουν μιά συνεχιζόμενη φιλία πρὸς τὸ Κέντρο, ἀποτελεῖ γιά μᾶς πηγή μεγάλης ἐγκαρδίωσης.

Τὸ ἴδρυμα Ἀναστασίου Γ. Λεβέντη στάθηκε καί τὴν περίοδο αὐτὴ ἀρωγὸ στὶς προσπάθειες τοῦ ἰδρύματός μας, χάρις στοῦ ἀμέριστο ἐνδιαφέρον τοῦ Προέδρου τοῦ Δ.Σ. τοῦ ἰδρύματος κυρίου Κωνσταντίνου Λεβέντη, τοῦ μέλους τοῦ Δ.Σ. καί τοῦ Δ.Σ. τοῦ Κέντρου Μικρασιατικῶν Σπουδῶν κυρίου Γ. Δαβίδ καί τοῦ ἐκπροσώπου τοῦ Ἰδρύματος Α. Γ. Λεβέντη στὴν Ἀθήνα Πρόσβως ἔ.τ., Ἀχ. Ἐξάρχου.

Με πόρους ποὺ δέθηκε ἀπευθείας τὸ ἴδρυμα Λεβέντη ἔγινε ἡ προμήθεια τοῦ ἐξοπλισμοῦ γιὰ τὴ μηχανογράφηση τοῦ Ἀρχείου καί ἀντικαταστάθηκαν τὰ καθίσματα τῆς αἴθουσας διαλέξεων Α. Γ. Λεβέντη, ποὺ βρισκεται στὸ κτίριο τοῦ Κέντρου Μικρασιατικῶν Σπουδῶν.

Ἐκτὸς αὐτῶν ἡ Ἑλληνικὴ Ἐταιρεία Ἐμφιαλώσεως (Τρία Ἐψίλων), διέθεσε συνολικά πρὸς τὸ Κέντρο Μικρασιατικῶν Σπουδῶν 21.220.000 δρχ. Μέρος τῶν χρημάτων αὐτῶν διατέθηκαν γιὰ τὴ δαπάνη τοῦ ἐορτασμοῦ τῶν 65 χρόνων ἀπὸ τὴν ἰδρυση τοῦ Κέντρου (1995) καί τὴν σχετικὴ ἀναμνηστικὴ ἔκδοση, ὅπως καί γιὰ τὴν δεξίωση ποὺ ἀκολούθησε τὴν ὁμιλία τοῦ Βρετανοῦ πρέσβη στὴν Ἀθήνα Sir Michael Llewellyn Smith στὶς 15 Ὀκτωβρίου 1997.

Ἐφ' ἑλπίσει σέ εἶδος προέκυψαν ἀπό τή συμμετοχή τοῦ Κέντρου σέ δύο ἐπιστημονικά προγράμματα. Πρόκειται γιά τά προγράμματα: «Ἀμερικανοὶ Ἱεραπόστολοι στή Μικρά Ἀσία» καί «Ἀνθῆμιον». Μὲ πόρους πού εἶχαν προβλεφθεῖ στόν προϋπολογισμό αὐτῶν τῶν προγραμμάτων καλύφθηκαν οἱ δαπάνες ἐξοπλισμοῦ τοῦ Κέντρου μὲ νέο φωτοτυπικό μηχανήμα καί συσκευὴ ἀναγνώσεως μικροταινιῶν μὲ ἐκτυπωτή.

Παρά τὴν ἀνεκτίμητη βοήθεια πού παρέχουν οἱ ἰδιωτικὲς χορηγίες, ὁ ρόλος τοῦ Ὑπουργείου Πολιτισμοῦ παραμένει ἀναντικατάστατος. Ἐτοίμη ἢ ἀναπροσαρμογὴ τῆς κρατικῆς χορηγίας παραμένει τὸ κύριο αἷμα τοῦ Κέντρου. Ἄν ὁ ἐποπτεύων φορέας, δηλαδή τὸ Ὑπουργεῖο Πολιτισμοῦ, ἀποδίδει τὴ δέουσα σημασία στὸ ἐπιστημονικὸ ἔργο καί τὴν ἐθνικὴ ἀποστολὴ τοῦ Κέντρου Μικρασιατικῶν Σπουδῶν ὀφείλει νὰ τοῦ παρέχει τὰ ἀναγκαῖα ἐφόδια ὥστε ἡ ἀποστολὴ αὐτὴ νὰ ἐπιτελεῖται στὸ ἐνδεδειγμένο ἐπίπεδο.

5. Μεταβολὲς Προσωπικοῦ

Κατὰ τὸ χρονικὸ διάστημα 1992-1997 ἀπασχολήθηκαν στὸ Κέντρο Μικρασιατικῶν Σπουδῶν οἱ ἀκόλουθοι τακτικοὶ συνεργάτες:

Πασχάλης Μ. Κιτρομηλίδης, διδάκτωρ φιλοσοφίας τοῦ Πανεπιστημίου Harvard, διευθυντής, 30.10.1980-31.12.1994.

Μάρκος Φ. Δραγούμης, μουσικολόγος, προϊστάμενος τοῦ Μουσικοῦ Λαογραφικοῦ Ἀρχείου, 1960.

Στέφανος Παπαγεωργίου, διδάκτωρ ἱστορίας, ὑποδιευθυντής, 1.12.1991-31.7.1994.

Ματούλα Κουρουπού, φιλόλογος, ἐρευνήτρια, 1978.

Ἰωάννα Πετροπούλου, ἱστορικός, Maitrise Νεοελληνικοῦ Ἰνστιτούτου τῆς Σορβόνης, ἐρευνήτρια, 1978.

Γιώργος Γιαννακόπουλος, ἱστορικός, βιβλιοθηκονόμος, ὑπεύθυνος τῆς Βιβλιοθήκης καί τοῦ Ἀρχείου ἀπὸ 1.7.1986 καί Διοικητικὸς Προϊστάμενος ἀπὸ 1.3.1996.

Σταῦρος Θ. Ἀνεστίδης, Διδάκτωρ Πολιτικῆς Ἐπιστήμης, ἐρευνήτης, 1.1.1994.

Λουκία Βασιλείου, γραμματεὺς, 1.3.1984.

Θεολογία Κουτούζου-Μπίρη, γραμματεὺς, 3.3.1973.

Θεοφανὴ Βίγλιαρη, λογίστρια, μερικῆς ἀπασχόλησης, ὑπεύθυνη τῆς τήρησης τῶν λογιστικῶν βιβλίων τοῦ Κέντρου, 1.1.1991.

Μαρίκα Δημητράκη, καθαρίστρια, μερικῆς ἀπασχόλησης, 1960.

Τὴν ἴδια περίοδο ὡς ἔκτακτοι συνεργάτες μὲ ἀνάθεση ἔργου συνεργάστηκαν μὲ τὸ Κέντρο οἱ ἑξῆς:

Βερονίκη Δαλακούρα, ανάθεση έργου για την επιλογή του ύλικού και την επιμέλεια του Γ' τόμου της *Ἐξόδου*, 1996-1997.

Μαργαρίτα Πουτουριδου, ανάθεση έργου για την επιλογή του ύλικού και την επιμέλεια του Γ' τόμου της *Ἐξόδου*, 1996-1997.

Θανάσης Μωραΐτης, μουσικός, βοηθός του Μουσικού Λαογραφικού Ἄρχείου, 1.1.1995.

Διονύσης Κόκκινος, βιβλιοθηκονόμος, 1.11.1995-30.8.1996.

Λάμπρος Κάμπας, βιβλιοθηκονόμος, 1.10.1996-30.11.1997.

Κώστας Μαστρομανώλης, βιβλιοθηκονόμος, 1.4.1997-30.9.1997.

Ἄθηνά Μαθιουδάκη, βιβλιοθηκονόμος, 1.4.1997-31.1.1998.

6. Ἐκδόσεις

Σε ὄ,τι ἀφορᾷ τὴν ἐκδοτικὴ δραστηριότητα τοῦ Κέντρου Μικρασιατικῶν Σπουδῶν, πρωταρχικό μέλημά μας ὑπῆρξε ἡ τακτικὴ δημοσίευση τοῦ *Δελτίου*, πού ἀποτελεῖ τὸν καθρέπτη τῆς ἐρευνητικῆς προσπάθειας τοῦ Κέντρου. Ἔτσι στὸ διάστημα 1991-1997 εἶδαν τὸ φῶς τῆς δημοσιότητας τρεῖς ὀγκῶδεις τόμοι τοῦ περιοδικοῦ, πού περιλαμβάνουν τὰ πορίσματα τῆς ἐρευνητικῆς δουλειᾶς τοῦ Κέντρου ἀλλὰ καὶ τὶς ἐργασίες ἐνὸς συνεχῶς διευρυνόμενου κύκλου ἐξωτερικῶν συνεργατῶν. Ἡ καθιέρωση τοῦ *Δελτίου* στὴ συνείδηση τῆς διεθνοῦς ἐπιστημονικῆς κοινότητας ὡς τοῦ ἐγκυρότερου ὀργάνου μικρασιολογικῆς ἐρευνας πού ἐκδίδεται στὴν Ἑλλάδα ἀντισταθμίζει τοὺς κόπους καὶ τὶς συνεχῶς διογκούμενες δαπάνες πού συνεπάγεται ἡ ἐκδοσὴ του.

Ἐκτὸς τοῦ *Δελτίου* συνεχίστηκε ἡ σειρὰ τῆς βιβλιογραφίας τῆς τουρκόφωνης ἑλληνικῆς φιλολογίας (*Karamanlidika*), ἡ ὁποία ἀριθμεῖ πλέον ἕξι τόμους. Μὲ τὸν νέο τόμο πού ἐπιμελήθηκε ἡ Εὐαγγελία Μπαλτᾶ ὀλοκληρώνεται ἡ ἐπίμοχθη αὐτὴ προσπάθεια πού ἐγκαινιάστηκε τὸ 1958 μὲ τὴν ἔκδοση τοῦ πρώτου τόμου τοῦ ἔργου τῶν ἀειμνήστων S. Salaville καὶ E. Dalleggio. Ἡ ἐκδοτικὴ αὐτὴ σειρὰ ἀποτελεῖ μιὰ ἀκόμη συμβολὴ τοῦ Κέντρου στὴ διαμόρφωση τῶν ἐπιστημονικῶν ὀργάνων μελέτης τοῦ Μικρασιατικοῦ Ἑλληνισμοῦ.

Στὸ πλαίσιο τοῦ προγράμματος τῶν ἀνατυπώσεων ἐξαντλημένων ἐκδόσεων τοῦ Κέντρου, ἐπανεκδόθηκε τὸ 1995 τὸ βιβλίο τῆς Ἄννας Μαράβα-Χατζηνικολάου, *Ὁ Ἅγιος Μάμας*, ἐμπλουτισμένο μὲ νέα κείμενα καὶ εἰκονογράφηση. Ἡ ἀνατύπωση χρηματοδοτήθηκε ἀπὸ τὸ Ἴδρυμα Α. Γ. Λεβέντη.

Τὸ 1996 ἐκδόθηκε ὁ ἀναμνηστικὸς τόμος τοῦ εορτασμοῦ πού ὀργανώθηκε στὸ Κέντρο μὲ τὴν εὐκαιρία τῆς συμπλήρωσης, τὸ προηγούμενο ἔτος, 65 χρόνων ἀπὸ τὴν ἴδρυσή του. Ὁ καλαίσθητος τόμος στὸν ὀποιο περιλαμβάνονται οἱ χαιρετισμοί, οἱ ὀμιλίες ἀλλὰ καὶ ἐνημερωτικὰ κείμενα σχετικὰ μὲ τὸ ἴδρυμα, ἔγινε δυνατὸ νὰ τυπωθεῖ χάρις σὲ χορηγία τῆς Ἑλληνικῆς Ἐταιρείας Ἐμφιαλώσεως.

Νέες σημαντικές εκδόσεις (ένα βιβλίο και συμπαγείς δίσκους) παρουσιάσε και τὸ Μουσικὸ Λαογραφικὸ Ἀρχεῖο τοῦ Κέντρου Μικρασιατικῶν Σπουδῶν. Πρόκειται γιὰ τὸ βιβλίο τῆς Yvonne Hunt, *Traditional Dance in Greek Culture* καὶ τοὺς συμπαγείς δίσκους «Γιαννιώτικα τοῦ 1930», «Τραγούδια τῆς Αἴγινας», «Κωσταράζι», «Μουσικὲς τῆς Ἰωνικῆς γῆς», ποὺ ἐκδόθηκαν μὲ τὴν ἐπιμέλεια τοῦ προϊσταμένου τοῦ ΜΛΑ κ. Μ. Φ. Δραγοῦμη. Περισσότερες λεπτομέρειες γιὰ τὶς ἐκδόσεις αὐτὲς ἀναφέρονται στὰ Πεπραγμένα τοῦ Μουσικοῦ Λαογραφικοῦ Ἀρχείου.

Κατὰ τὴν ὑπὸ ἀνασκόπηση περίοδο ὁλοκληρώθηκε ἡ προεργασία γιὰ τὴν ἐναρξὴ μιᾶς νέας σειρᾶς ἐκδόσεων τοῦ Κέντρου ὑπὸ τὸν γενικὸ τίτλο «Πηγὲς τῆς ἱστορίας τοῦ Μικρασιατικοῦ Ἑλληνισμοῦ». Ἡ σειρά θὰ ἐγκαινιασθεῖ μὲ ἐκδοσὴ ποὺ ἐπιμελεῖται ὁ Ἀντιπρόεδρος τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου τοῦ ἰδρύματός μας Ὀδυσσεὺς Λαμφιδης, ὁ πραγματικὸς πρῶτανης τῶν ποντιακῶν σπουδῶν στὴ χώρα μας. Ἄλλες ἐκδόσεις στὴ νέα σειρά ποὺ εἶναι ἔτοιμες πρὸς ἐκτύπωση μόλις βρεθεῖ ἡ ἀναγκαία χρηματοδότηση περιλαμβάνουν τὴν *Ἐκθεση γιὰ τὰ Σεπτεμβριανὰ τοῦ 1955 στὴν Κωνσταντινούπολη* τοῦ Χρ. Χρηστίδη, τὴ σχολιασμένη ἑλληνικὴ μετάφραση τῆς *Γεωγραφίας τῆς Μικρᾶς Ἀσίας* τοῦ Ι. Κάλφογλου ποὺ ἔτοιμασε ὁ Σταῦρος Θ. Ἀνεστίδης, καὶ τὴν ἐπιλογὴ κειμένων τοῦ Σεραφεὶμ Ρίζου, *Ἡ Συνασὸς τῆς Καππαδοκίας* ἀπὸ τὴ συλλογὴ χειρογράφων τοῦ Κέντρου Μικρασιατικῶν Σπουδῶν.

Τρεῖς νέες ἐκδόσεις ἐπίσης προγραμματίζονται στὴ σειρά μονογραφιῶν *Βιβλιοθήκη Ἱστορικῶν Μελετῶν*. Πρόκειται γιὰ τὰ βιβλία τῶν συνεργατῶν τοῦ Κέντρου Μικρασιατικῶν Σπουδῶν κκ. Σταῦρου Θ. Ἀνεστίδη, *Ἡ ἔθναρχικὴ παράδοση τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας καὶ ὁ Μανουήλ Ἰω. Γεδεῶν*, καὶ Γ. Α. Γιαννακόπουλου, *Ὁ Ἑλληνικὸς Φιλολογικὸς Σύλλογος Κωνσταντινουπόλεως (1861-1922): Ἡ Ἑλληνικὴ Παιδεία καὶ Ἐπιστῆμη ὡς ἔθνικὴ πολιτικὴ στὴν Ὀθωμανικὴ αὐτοκρατορία*, καὶ τὴ διατριβὴ τῆς κυρίας Ἰωάννας Κωνσταντινίδου, *Bishops, schoolmasters and saints: the making of Chaldia in the Pontos (1820-1924)*.

Ἀναλυτικότερα οἱ ἐκδόσεις τοῦ Κέντρου Μικρασιατικῶν Σπουδῶν κατὰ τὴν περίοδο 1992-1997 εἶναι οἱ ἑξῆς:

Α. Δελτίο Κέντρου Μικρασιατικῶν Σπουδῶν, τόμος Θ' (1992), σσ. 314.

Κρίσεις:

Δημήτρης Κιτσικίης, *The International History Review*, τόμ. XVII (1995), σσ. 383-384.

Σωτήρης Ντάλης, *Κυριακάτικη Αὐγή*, 19 Ἰουνίου 1994.

Δελτίο Κέντρου Μικρασιατικῶν Σπουδῶν, τόμος Ι' (1993-1994), σσ. 402.

Κρίσεις:

Ν. Δ. Τριανταφυλλόπουλος, *Ἡ Καθημερινή*, 2 Ἀπριλίου 1996.

N. X. Ἀλιμπράντης, *Παριανά*, Ἔτος ΙΗ', τχ. 65 (Ἀπρίλιος-Ἰούνιος 1997).

W. Puchner, *Zeitschrift für Balkanologie*, 33/2 (1997), σσ. 240-241.

Δελτίο Κέντρου Μικρασιατικῶν Σπουδῶν, τόμος ΙΑ' (1995-1996), σσ. 470.

Κρίσεις:

N. Βατόπουλος, *Ἡ Καθημερινή*, 15 Φεβρουαρίου 1997.

N. Δ. Τριανταφυλλόπουλος, *Ἡ Καθημερινή*, 5 Αὐγούστου 1997, σ. 10.

B. *Βιβλιοθήκη Ἱστορικῶν Μελετῶν / Bibliotheca Asiae Minoris Historica*

Elena Frangakis-Syrett, *The Commerce of Smyrna in the Eighteenth Century (1700-1820)*, Ἀθήνα 1992, σσ. 375.

Κρίσεις:

R. Murphy, *Bulletin of the School of Oriental and African Studies*, Vol. 57 (1994), σσ. 233-235.

Christopher Clay, *The Economic History Review*, Vol. XLVII, No 2 (1994), σ. 438.

Daniel Goffman, *The American Historical Review* (1994), σσ. 277-278.

Bruce Masters, *Journal of Modern Greek Studies*, Vol. 12, No 1 (Μάιος 1994), σσ. 159-161.

Metin Kunt, *English Historical Review* (Ἀπρίλιος 1996), σσ. 489-490.

Olga Katsiardi-Hering, *Südost-Forschungen*, τόμ. 55 (1996), σσ. 612-614.

Faruk Bilici, *Journal of the Economic and Social History of the Orient*, Vol. 40 (1997), σσ. 320-22.

Tuncer Baykara, *Belleten*, ἀρ. 230 (Ἀπρίλιος 1997), 161-163.

Γ. *Βιβλιογραφία*

Evangelia Balta, *Karamanlidika, Nouvelles Additions et Complements, I*, Ἀθήνα 1995, σσ. 287.

Δ. *Λεύκωμα*

Προσφυγική Ἑλλάδα / Refugee Greece (Φωτογραφίες ἀπό τὸ Ἀρχεῖο τοῦ Κέντρου Μικρασιατικῶν Σπουδῶν). Πρόλογος Π. Μ. Κιτρομηλίδης, Ἐπιμέλεια Γ. Γιαννακόπουλος, Ἀθήνα 1992, σσ. 199. [Συνέκδοση μὲ τὸ Ἰδρυμα Α. Γ. Λεβέντη].

Κρίσεις:

Στ. Φαρράς, *Τὸ Βῆμα*, 7 Φεβρουαρίου 1993.

Γ. Π. Σαββίδης, *Τὰ Νέα*, 20 Ἀπριλίου 1993.

Δημ. Σταμέλος, *Ἐλευθεροτυπία*, 17 Αὐγούστου 1994, σ. 34/6.

Ἐλεωνόρα Σκουτέρη-Διδασκάλου, *Ἐντευκτήριο*, τχ. 25 (Χειμῶνας 1993-1994), σσ. 85-92.

E. Voutira, *Journal of Refugee Studies*, τ. 6 (1993), σσ. 1-9.

Εὐτυχία Βουτυρά, «Προσφυγική Ἑλλάδα: Παράδειγμα πρὸς μίμηση;», *Ἴστωρ*, τχ. 7 (Δεκ. 1994), σσ. 175-183.

- Σωτήρης Ντάλης, *Κυριακάτικη Αύγη*, 4 Ιουλίου 1993.
 Βαγγέλης Περός, *Έμπλον*, 20 Ιουνίου 1993, σ. 72.
 Κυρ. Ντελόπουλος, *Η Καθημερινή*, 25 Μαΐου 1993.
Οικονομικός Ταχυδρόμος, 16.2.1993, σσ. 122-123.
Ο Φιλελεύθερος (Λευκωσία), 18 Ιουνίου 1993.
Η Καθημερινή, Κυριακή 21 Μαρτίου 1993.
 Άλκης Ράφτης, *ΠΑΡΑΔΟΣΗ*, Μάρτιος-Απρίλιος 1993.
 Παρασκευή Κατμερτζή, *Τά Νέα*, 3 Μαρτίου 1993, σ. 34.
 ΠΡΩΗΝ (Γεώργιος Ράλλης), Τò παρελθόν μέσα από ένα λεύκωμα, *Τò Βήμα*, 10 Ιανουαρίου 1993.

Ε. Ανατυπώσεις

Άννα Μαράβα-Χατζηνικολάου, *Ο Άγιος Μάμας*, πρόλογος-επιμέλεια
 Πασχάλης Μ. Κιτρομηλίδης, Β΄ έκδοση συμπληρωμένη, Αθήνα 1995, σσ. 166.

Κρίσεις:

Σοφία Καλοπίση-Βέρτη, *Byzantinische Zeitschrift*, τόμ. 89 (1996), σ. 610.

7. Βιβλιοθήκη - Άρχεϊο

Βιβλιοθήκη

Στò διάστημα 1992-1997 δόθηκε ιδιαίτερη έμφαση στην ηλεκτρονική ταξινόμηση και εύρετηρίαση της βιβλιοθήκης, ώστε αφενός μὲν νά διευκολυνθῆ ἡ έρευνα τῶν ἀναγνωστῶν, ἀφετέρου δὲ νά τεθοῦν τὰ θεμέλια μιᾶς ηλεκτρονικῆς βάσης βιβλιογραφικῶν δεδομένων γιὰ τὸν μικρασιατικὸ ἑλληνισμό.

Ὅπως ἦταν φυσικὸ δόθηκε προτεραιότητα στην ἐπεξεργασία τῆς εἰδικῆς μικρασιολογικῆς συλλογῆς τοῦ ἰδρυμάτος, ἔτσι ὥστε νά γίνει δυνατὴ ἡ κατάρτιση ἑνὸς «θησαυροῦ» θεματικῶν ὄρων, ποῦ θά ἀποτελεῖ ὁδηγὸ γιὰ τὴν ταξινόμηση και εύρετηρίαση τῆς βιβλιοθήκης τοῦ Κέντρου ἀλλὰ και ἄλλων συναφῶν ἰδρυμάτων.

Ἡ ἀνάγκη νά ὑπάρχει ἐπικοινωνία και εὐχέρεια ἀνταλλαγῆς δεδομένων μὲ ἄλλες βιβλιοθήκες, ὀδήγησε στην ἀπόφαση νά χρησιμοποιηθῆ τὸ πρόγραμμα αὐτοματοποίησης βιβλιοθηκῶν ΑΒΕΚΤ ποῦ ἔχει ἐκπονηθῆ ἀπὸ τὸ Ἐθνικὸ Κέντρο Τεκμηρίωσης τοῦ Ἐθνικοῦ Ἰδρυμάτος Ἐρευνῶν.

Ἀπὸ τὸ 1996 τὰ βιβλία τὰ ὁποῖα ἀποτελοῦν τὸν πυρῆνα τῆς βιβλιοθήκης (μικρασιολογικὴ συλλογὴ), αὐτὰ ποῦ ἀφοροῦν τὴν ὀθωμανικὴ και τουρκικὴ ἱστορία, ὅπως και οἱ εἰδικῆς συλλογῆς τῶν Σμυρναϊκῶν και Κωνσταντινουπολιτικῶν ἐκδόσεων, ἔχουν καταλογογραφηθῆ ηλεκτρονικά και μποροῦν νά ἀναζητηθοῦν μέσω τοῦ Ἡλεκτρονικοῦ Ὑπολογιστῆ τῆς βιβλιοθήκης.

Τὸ πρόγραμμα συντήρησης παλαιῶν και φθαρμένων ἐντύπων συνεχίστηκε μὲ πιὸ ἀργοὺς ρυθμούς, ἀλλὰ και πάλι χάρη στὴ γενναιοδωρία τοῦ ἰδρυμάτος Ν. Demos τοῦ Σικάγου. Συνολικά συντηρήθηκαν και βιβλιοδετή-

θηκαν 350 βιβλία. Σε όσους τόμους συντηρούνται χάρη στη χορηγία του Ίδρυματος N. Demos, έπικολλάται ειδική ένδειξη.

Στή διάρκεια της υπό ανασκόπηση περιόδου τὸ ὕλικο τῆς βιβλιοθήκης ἀυξήθηκε κατὰ 1856 τόμους, ἤτοι κατὰ 16%. Τὸ 21% τῶν νέων προσκτήσεων προέρχονται ἀπὸ ἀγορές, ἐνῶ ὀρισμένα δυσσεύρετα βιβλία φωτοτυπήθηκαν καὶ ἐντάχθηκαν στὴ βιβλιοθήκη.

Ἡ βιβλιοθήκη, χάρη στὴ χρηματοδότηση ἀπὸ τὸ ἐρευνητικὸ πρόγραμμα «Ἀνθέμιον» ἀπέκτησε συσκευὴ ἀναγνώσεως μικροταινιῶν καὶ ἔτσι θὰ ἐπιδιωχθεῖ ἢ φωτογράφηση παλαιῶν καὶ σπανίων ἀλλὰ ταυτοχρόνως χρησιμῶν ἐκδόσεων μικρασιατικῶν ἐνδιαφέροντος.

Ἰκανοποιητικὰ συνεχίστηκε τὸ πρόγραμμα ἀνταλλαγῶν μὲ εἰκοσιπέντε περίπου ἑλληνικὰ καὶ ξένα ἐπιστημονικὰ ἱδρύματα, μὲσω τοῦ ὁποῦοιου πλουτίζεται ἡ βιβλιοθήκη καὶ παρὰλληλα γίνονται γνωστὲς σὲ εὐρύτερο ἐπιστημονικὸ κύκλο οἱ ἐκδόσεις τοῦ Κέντρου.

Ἀρχεῖο

Κατὰ τὴν περίοδο 1992-1997 ἡ προσπάθεια διαφύλαξης τοῦ πολύτιμου Ἀρχείου Προφορικῆς Παράδοσης τοῦ Κέντρου Μικρασιατικῶν Σπουδῶν τέθηκε σὲ νέες βάσεις. Ἐτσι ὀλοκληρώθηκε ἡ μικροφωτογράφηση τῶν φακέλων τοῦ Πόντου ἐνῶ παρὰλληλα ξεκίνησε ἡ προσπάθεια ἠλεκτρονικῆς ἀρχειοθέτησης τοῦ ὕλικου, καὶ ἡ ἀποθήκευση καὶ σὲ ὀπτικὸς δίσκους. Ἡ φιλόδοξη αὐτὴ προσπάθεια στηρίχθηκε ὀικονομικὰ ἀπὸ τὸ Ἰδρυμα Ἀναστασίου Γ. Λεβέντη πὸν μᾶς προσέφερε τὸν ἀρχικὸ μηχανολογικὸ ἐξοπλισμὸ καὶ ἀπὸ τὸ Ἰδρυμα N. Demos τοῦ Σικάγου, πὸν ἐξακολουθεῖ νὰ χρηματοδοτεῖ τὴν ἐξέλιξη τοῦ προγράμματος αὐτοῦ.

Ἡ ἀπόφαση νὰ χρησιμοποιηθοῦν οἱ δυνατότητες τῆς νέας τεχνολογίας εἶχε ὡς ἀποτέλεσμα μιὰ περίοδο πειραματισμῶν καὶ προσαρμογῆς ἡ ὁποία ἔχει πλέον ὀλοκληρωθεῖ. Τὸ πρόγραμμα ἀρχειοθέτησης ADOS πὸν ἐπιλέχθηκε βρίσκεται ἤδη σὲ λειτουργία γιὰ τὴν ἀναπαραγωγὴ τοῦ ὕλικου τῆς Καππαδοκίας. Ἦδη τὸ ὕλικο 250 φακέλων ἀπὸ τὴ συλλογὴ τῆς Καππαδοκίας ἔχει ἀποθηκευθεῖ σὲ δύο ὀπτικὸς δίσκους. Συνολικὰ ἔχουν ἀναπαραχθεῖ ἠλεκτρονικὰ 40.000 σελίδες χειρόγραφου ὕλικου, πὸν καταλαμβάνουν χωρὸ 5,2 G.B.

Τὸ πρόγραμμα ἀρχειοθέτησης προσαρμόστηκε στὶς ἰδιαιτερότητες τοῦ Ἀρχείου τοῦ Κέντρου μὲ βάση τὸν σχεδιασμὸ πὸν ἔκανε ὁ κ. Γ. Γιαννακόπουλος ἐνῶ ἔκτακτοι συνεργάτες ἔχουν ἀναλάβει τὴν ἐργασία εἰσαγωγῆς τοῦ ὕλικου. Ἡ διαδικασία αὐτὴ συνίσταται στὰ ἑξῆς: Τὰ ἔγγραφα τοῦ ἀρχείου καταχωροῦνται στὸν Ἠλεκτρονικὸ Ὑπολογιστὴ μὲσω ἑνὸς σαρωτῆ (scanner) καὶ ἀφοῦ συνδεθοῦν μὲ τὶς θεματικὲς κατηγορίες στὶς ὁποῖες ἀνήκουν ἀποθηκεύονται σὲ ὀπτικὸς δίσκους. Ἐτσι στὴν οὐσία δημιουργεῖται ἑνα ἠλεκτρονικὸ ἀντίγραφο τοῦ Ἀρχείου, τὸ ὁποῖο διατηρεῖ ὀλες τὶς θεμα-

τικές κατηγορίες του πρωτοτύπου, αλλά που επιτρέπει πλέον την συνδυασμένη θεματική αναζήτηση πληροφοριών. Έλπίζουμε ότι με την ολοκλήρωση του έργου (ό χρόνος της θα εξαρτηθεί από τους διαθέσιμους πόρους) οι τριακόσιες χιλιάδες σελίδες του Άρχείου θα αποθηκευθούν σε έξι συνολικά οπτικούς δίσκους.

Από το ύλικό της βιβλιοθήκης και του αρχείου έπωφελήθηκαν στην διάρκεια της πενταετίας 2109 μελετητές, αν εξαιρέσουμε αυτούς που εξυπηρετήθηκαν δι' άλληλογραφίας (κυρίως έρευνητές του έξωτερικού). Κατά μέσον όρο κατά την περίοδο 1992-1997 εξυπηρετήθηκαν 421 μελετητές τόν χρόνο.

ΠΙΝΑΚΑΣ

ΚΙΝΗΣΗ ΤΗΣ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΑΡΧΕΙΟΥ ΤΟΥ ΚΕΝΤΡΟΥ ΜΙΚΡΑΣΙΑΤΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

1992-1997	
1992	292
1993	296
1994	359
1995	320
1996	419
1997	423
	2109

Η βιβλιοθήκη και το αρχείο κατά κανόνα πλέον λειτουργούν και ως εκπαιδευτικά εργαστήρια. Στο διάστημα της πενταετίας έπτά τελειόφοιτοι της σχολής Βιβλιοθηκονομίας του Τεχνολογικού Έκπαιδευτικού Ίδρυματος Αθηνών εκπαιδεύτηκαν στη βιβλιοθήκη του Κέντρου, στο πλαίσιο της υποχρέωσης που έχουν για έξάμηνη πρακτική άσκηση. Επίσης έγιναν εκπαιδευτικές επισκέψεις από τμήματα της ίδιας σχολής, όπου διδάσκει ως ώρομίσθιος καθηγητής ο κ. Γ. Γιαννακόπουλος. Ο υπεύθυνος της βιβλιοθήκης και του αρχείου παρουσίασε επίσης το πρόγραμμα ηλεκτρονικής αρχειοθέτησης του Κέντρου, στο πλαίσιο έπιμορφωτικού προγράμματος για πτυχιούχους τριτοβάθμιας εκπαίδευσης «Ειδικευση στην έρευνα και διάσωση αρχείων. Ανάπτυξη βάσεως δεδομένων», μέρος του οποίου πραγματοποιήθηκε στην Αίθουσα Αναστασίου Γ. Λεβέντη τόν Μάιο του 1996.

8. Έρευνητικά Προγράμματα

1. «Έκπαιδευτικές και Προσηλυτιστικές Δραστηριότητες των Αμερικανών Ίερατοστόλων στη Μικρά Ασία».

Οί δραστηριότητες τών «μισσιοναρίων» στην μικρασιατική ένδοχώρα και ή

έμβέλεια της μαρτυρίας τους έχουν ελάχιστα αξιοποιηθεί ως πηγές για τη μελέτη της ιστορίας και του πολιτισμού του μικρασιατικού έλληνοισμού τον 19ο αιώνα. Με βάση τη διαπίστωση αυτή και στο πλαίσιο του επιστημονικού προγραμματισμού του Κέντρου Μικρασιατικών Σπουδών οι καθηγητές Έλισάβετ Ζαχαριάδου και Πασχάλης Μ. Κιτρομηλίδης υπέβαλαν το 1991 πρόγραμμα σχετικής έρευνας στη Γενική Γραμματεία Έρευνας και Τεχνολογίας. Η πρόταση αυτή εγκρίθηκε το 1993 στο πλαίσιο του Προγράμματος ενίσχυσης ερευνητικού δυναμικού (ΠΕΝΕΔ).

Τον Ιούνιο του ίδιου έτους εργάστηκε επί δύο βδομάδες στην Houghton Library του Πανεπιστημίου Harvard η κυρία Έλισάβετ Ζαχαριάδου, η οποία εντόπισε υλικό των ετών 1820-1840. Το υλικό τώρα βρίσκεται μικροφωτογραφημένο στο Κέντρο Μικρασιατικών Σπουδών. Η ερευνητική ομάδα ενισχύθηκε με την συνεργασία της κυρίας Κωνσταντίας Κισκήρα, καθηγήτριας του Αμερικανικού Κολλεγίου της Θεσσαλονίκης (όπου βρίσκεται η πλήρης σειρά του δελτίου των Ιεραποστόλων Missionary Herald). Η κυρία Κισκήρα είχε ήδη σε παλαιότερες μελέτες της ασχοληθεί με τους μισσιοναρίους της Μικράς Ασίας. Στη συνέχεια συγκεντρώθηκε ή ως τώρα βιβλιογραφία γύρω από το θέμα με ιδιαίτερη έμφαση στη σύγχρονη τουρκική ιστοριογραφία. Στο πρόγραμμα συλλογής της βιβλιογραφίας συνεργάστηκε ο κ. Σταύρος Άνεστίδης, διδάκτωρ του Πανεπιστημίου Αθηνών. Παράλληλα προς τη βιβλιογραφική πλαισίωση ο κ. Άνεστίδης αναδίφησε το αρχείο και τη συλλογή χειρογράφων του Κέντρου Μικρασιατικών Σπουδών για τον έντοπισμό συμπληρωματικών πληροφοριών για τη δράση των μισσιοναρίων στη Μικρά Ασία.

Το υλικό που έχει συγκεντρωθεί τόσο σε μικροταινίες από τα αρχεία του American Board of Commissioners for Foreign Missions, όσο και σε βιβλιογραφικά δελτία βρίσκεται κατατεθειμένο στο Κέντρο Μικρασιατικών Σπουδών και είναι στη διάθεση κάθε ενδιαφερομένου ερευνητή.

Εξ άλλου στο πλαίσιο του προγράμματος ο ερευνητής Σταύρος Άνεστίδης μετέφρασε το βιβλίο του Ι. Η. Κάλφογλου, *Μικρά Ασία Κητσηνήν Ταριχίε Δζαγραφιασά* [Ιστορική Γεωγραφία της Μικρασιατικής Ήπειρου], του οποίου η έκδοση στην ελληνική γλώσσα θα αποτελέσει σημαντική συμβολή στη γνώση της ιστορίας και της γεωγραφίας της Μικρασιατικής Χερσονήσου προσφέροντας έτσι και την αναγκαία ιστοριογεωγραφική πλαισίωση ως προς τις περιόδους και τη δράση των Αμερικανών ιεραποστόλων.

Συναφείς με το πρόγραμμα είναι και οι παρακάτω δημοσιεύσεις:

- Χ. Έξερτζόγλου, «Η διάχυση της εθνικής ταυτότητας στις έλληνορθόδοξες κοινότητες της Κιλικίας», *Δελτίο Κέντρου Μικρασιατικών Σπουδών*, τόμ. 11 (1995), σσ. 181-238.
- Στ. Άνεστίδης, «Αμερικανοί ιεραπόστολοι στη Μικρά Ασία. Βιβλιογραφική επισκόπηση» *Δελτίο Κ.Μ.Σ.*, τόμ. 11 (1995), σσ. 375-388.

- Στ. Ἀνεσιτίδης, «Μιχαὴλ Ἐμμανουηλίδη, Ἐξέχοντες Αἰολεῖς ἱεράρχαι. Γερμανὸς Καραβαγγέλης», *Δελτίο Κ.Μ.Σ.*, τόμ. 11 (1995), σσ. 349-371.
- Ἄρ. Π. Στεργέλλης, «Τὸ πρόβλημα τῶν προσηλυτισμῶν στὴν Μικρὰ Ἀσία μὲ ἀφορμὴ ὑπόμνημα τῆς Φιλεκπαιδευτικῆς Ἐταιρείας Σμύρνης (1887)», *Δελτίο Κ.Μ.Σ.*, τόμ. 10 (1993-1994), σσ. 205-234.
- Κωνσταντία Κισκίρα, «Τὸ περιοδικὸ *Missionary Herald*», *Δελτίο Κ.Μ.Σ.*, τόμ. 11 (1995), σσ. 119-123.
- Πηνελόπη Στάθη, Παρουσίαση τοῦ βιβλίου τοῦ Ugur Kocabaşoğlu, *Kendi belgeleriyile Anadolu'daki Amerika. 19. yüzyilda Osmanli İmparatorluğundaki Amerikan Misyoner Okullari* [Ἡ Ἀμερικὴ στὴ Μικρὰ Ἀσία. Τὰ ἀμερικανικὰ σχολεῖα τῶν μισσιοναρίων τὸν 19ο αἰ. στὴν Ὀθωμανικὴ Αὐτοκρατορία μέσα ἀπὸ ἔγγραφα τους], *Δελτίο Κ.Μ.Σ.*, τόμ. 11 (1995), σσ. 402-407.
- Κωνσταντία Κισκίρα, Προτεστάντες ἱεραπόστολοι στὴν καθ' ἡμᾶς Ἀνατολή, 1819-1914. Ἡ δράση τῆς American Board, *Δελτίο Κ.Μ.Σ.*, τόμ. 12 (1997-1998), σσ. 97-128.

Τὰ ἀποτελέσματα τοῦ προγράμματος ὡς πρὸς τὴν ἔρευνα καὶ τὴν ἐπιστημονικὴ γνῶση θὰ μποροῦσαν νὰ συνοψιστοῦν ὡς ἑξῆς:

- Διεύρυνση τοῦ γνωστικοῦ πεδίου μὲ τὸν ἐντοπισμὸ νέων πηγῶν, ἀρχαιολογικῶν καὶ δημοσιευμένων, γόνιμος θεωρητικὸς προβληματισμὸς γύρω ἀπὸ τὴ συνύπαρξη, τὴ σύγκρουση ἢ τὸν συγκερασμὸ διαφορετικῶν πολιτισμῶν στὴν καθ' ἡμᾶς Ἀνατολή.
- Ἐνῶ στὸ μεθοδολογικὸ ἐπίπεδο ἡ κατεύθυνση τῆς ἔρευνας πρὸς τὴν ἀποθησαύριση μαρτυριῶν ὀδηγεῖ στὴν ἀναστροφή καὶ τὴν ἐξοικείωση μὲ νέες τεχνικὲς στὴ μεθοδολογία τῆς ἱστορίας.

2. «Ἀνθέμιον». Θησαυρὸς τῶν Θεσμῶν Κοινοτήτων Ἱερᾶς Ἀρχιεπισκοπῆς Κωνσταντινουπόλεως

Τὸ 1996 τὸ Κέντρο Μικρασιατικῶν Σπουδῶν ἀποδέχθηκε τὴν πρόταση τῆς Ἐνώσεως Κωνσταντινουπολιτῶν νὰ συμμετάσχει στὸ πρόγραμμα «ΑΝΘΕΜΙΟΝ»: Θησαυρὸς τῶν Θεσμῶν τῶν Κοινοτήτων Ἱερᾶς Ἀρχιεπισκοπῆς Κωνσταντινουπόλεως. Τὴν ἐπιστημονικὴ ἐποπτεία τῆς πρώτης φάσης τοῦ προγράμματος ποὺ ἀφοροῦσε τὴν καταγραφή τῶν γραπτῶν τεκμηρίων τοῦ Ἑλληνισμοῦ τῆς Πόλης ἀνέλαβαν τὸ Κέντρο Μικρασιατικῶν Σπουδῶν διὰ τοῦ καθηγητοῦ Πασχάλη Μ. Κιπρομηλίδη καὶ τὸ Ἰνστιτοῦτο Μεσογειακῶν Σπουδῶν διὰ τῆς καθηγητρίδας Ἐλισάβετ Ζαχαριάδου.

Τὸ Κέντρο Μικρασιατικῶν Σπουδῶν εἶχε ἀποφασιστικὴ συμμετοχὴ στὴ διασαφήνιση τοῦ ἐπιστημονικοῦ ἀντικειμένου τοῦ προγράμματος καὶ στὸν σχεδιασμὸ τῆς ἔρευνας. Οἱ περισσότερες συνεδριάσεις ἄλλωστε τῶν ἐκπροσώπων τῶν φορέων ποὺ συμμετέχουν στὸ πρόγραμμα ἔγιναν στὴν ἔδρα τοῦ

Κέντρου και σε αυτές συμμετείχε όλο το επιστημονικό προσωπικό του ιδρύματος.

Όπως συμφωνήθηκε στις συνεδριάσεις αυτές, το Κέντρο ανέλαβε τη βιβλιογραφική τεκμηρίωση της έρευνας χωρίς αυτό να σημαίνει ότι τέθηκε σε δεύτερη μοίρα ή κυρίως έρευνητική και απογραφική εργασία. Κρίθηκε όμως σκόπιμο να διεκπεραιωθεί ή έρευνα από συγκεκριμένους έρευνητές ώστε να υπάρχει συνέχεια και ομοιομορφία στο αποτέλεσμα. Στο πλαίσιο αυτό το Κέντρο Μικρασιατικών Σπουδών χρηματοδότησε την αποστολή στην Κωνσταντινούπολη της έρευνητριας του Ίδρύματος Μεσογειακών Σπουδών Αιμιλίας Θεοδοπούλου, η οποία είχε αναλάβει το κύριο βάρος καταγραφής του ύλικού. Παράλληλα ο έρευνητής του Κέντρου Μικρασιατικών Σπουδών Σταύρος Άνεστίδης συνέταξε ένα βιβλιογραφικό οδηγό για τις ελληνικές κοινότητες της Κωνσταντινούπολης.

Έξάλλου στο πλαίσιο της ευρύτερης έρευνητικής φιλοσοφίας που συνδέθηκε με το πρόγραμμα «Ανθέμιον» στο έκδοτικό πρόγραμμα του Κέντρου συμπεριλήφθηκαν έργα σχετικά με τις Έλληνορθόδοξες κοινότητες της Πόλης και εύρηθηράστηκε σχετικό αρχειακό ύλικό.

Στο Δελτίο του Κέντρου Μικρασιατικών Σπουδών δημοσιεύθηκαν ή θα δημοσιευθούν τα παρακάτω κείμενα.

1. Γιάννης Δ. Στεφανίδης, «Το Άρχαιο του Χριστόφορου Χρηστίδη (1899-1982). Καταγραφή», τόμ. 11 (1995-1996), σσ. 321-346.
2. Άθανάσιος Παπάς, «Άπό την ιστορία των ιερών εικόνων της Πόλης. Οί κλοπές των εικόνων μετά το 1950», τόμ. 12 (1997-1998), σσ. 257-280.
3. Γιώργος Γιαννακόπουλος, «Το άρχαιο του Κωνσταντινουπολίτη άρχιτέκτονα Περικλή Φωτιάδη» (Υπό δημοσίευση).

Υπό δημοσίευση βρίσκεται και το βιβλίο του Χρ. Χρηστίδη (έπιμ. Γιάννη Στεφανίδη), *Τά Σεπτεμβριανά (Κωνσταντινούπολη και Σμύρνη, 1955). Συμβολή στην πρόσφατη ιστορία των ελληνικών κοινοτήτων*.

Ταυτόχρονα ταξινομήθηκαν και τοποθετήθηκαν σε ειδικές θήκες τὰ φύλλα των δύο έφημερίδων *ΗΧΩ* και *ΑΠΟΓΕΥΜΑΤΙΝΗ*, των οποίων το Κέντρο διαθέτει σχεδόν πλήρη σώματα, ώστε να διευκολυνθεί ή φωτογράφισή τους, όπως αποφασίστηκε στα πρώτα στάδια διεξαγωγής του προγράμματος.

Στο Δελτίο θα δημοσιευθεί επίσης ή σχετική με το πρόγραμμα βιβλιογραφική συναγωγή, την οποία έπιμελείται ο συνεργάτης Σταύρος Άνεστίδης, όπως και ή τελική επιστημονική έκθεση των έλοπτών του προγράμματος.

9. Επιστημονικό Έργο

- A. Η έρευνητρια Ματούλα Κουρουπού κατά την υπό άνασκόπηση περίοδο άσχολήθηκε με τις έξι δραστηριότητες:

1. Αναλυτικός Κατάλογος Χειρογράφων της Μονής Παναγίας Καμαριωτίσσης, Βιβλιοθήκης Οικουμενικού Πατριαρχείου. Πρόγραμμα που εκπονείται υπό την αιγίδα του Κέντρου Έπιστημονικών Έρευνών της Γαλλίας (CNRS) σε συνεργασία με το ΚΜΣ.

2. Κατάλογος Κωδίκων του Ταμείου Άνταλλαξίμων των ΓΑΚ. Έκπνευται από την έρευνήτρια Ματούλα Κουρουπού σε συνεργασία με την ιστορικό Εύαγγελία Μπαλτά. Τα πρώτα πορίσματα του προγράμματος παρουσιάζονται στην ακόλουθη δημοσίευση:

Ματούλα Κουρουπού-Εύαγγελία Μπαλτά, «Πηγές για την ιστορία των ανταλλαξίμων της Καππαδοκίας: Η ανάγκη συνολικής θεώρησης», *Δελτίο ΚΜΣ*, τόμ. 9 (1992), σσ. 15-28. Η πρώτη ενότητα, έπαρχία Προκοπίου, που περιλαμβάνει τα χωριά: Συνασός, Προκόπι, Ζαλέλα και Ποτάμια πρόκειται να δημοσιευθεί στον προσεχή τόμο του *Δελτίου ΚΜΣ*.

Παράλληλα, η Ματούλα Κουρουπού συνέχισε την βιβλιογραφική της εργασία για τα έντυπα των μικρασιατικών ιδρυμάτων και συλλόγων και προέβη στην ακόλουθη δημοσίευση: «Βιβλιογραφία εντύπων των μικρασιατικών ιδρυμάτων και συλλόγων. Προσθήκες», *Δελτίο ΚΜΣ*, τόμ. 10 (1993-1994), σσ. 235-288.

Β. Η έρευνήτρια Ίωάννα Πετροπούλου στο πλαίσιο μελέτης του πνευματικού βίου της Καππαδοκίας τον 19ο αιώνα έτοιμάζει εργασία για την εκδοτική και μεταφραστική δραστηριότητα του δασκάλου Φιλίππου Άριστοβούλου (1832-1903) με βάση τους τόμους της έπιστολογραφίας του που απόκνεται στη συλλογή χειρογράφων του Κέντρου Μικρασιατικών Σπουδών. Κατά την υπό άνασκόπηση περίοδο προέβη στις ακόλουθες δημοσιεύσεις.

1. «Άπό τό Άρχείο Προφορικής Παράδοσης του ΚΜΣ: Πέτρου Πασαλίδη, *Τό βιβλίον της ζωής μου*, χφ. αρ. 246, Καππαδοκία 58», *Δελτίο ΚΜΣ*, τόμ. 9 (1992), σσ. 253-280.

2. «Μανουήλ Γεδεών-Ευγένιος Ίερεός, *Η Ζωοδόχος Πηγή* [1886] η λόγος περί του βιβλίου», *Δελτίο ΚΜΣ*, τόμ. 10 (1993-1994), σσ. 173-203.

3. «L'Image de l'Orient» [έπεξεργασμένη μορφή διάλεξης που δόθηκε τον Ίανουάριο 1994, στα γαλλικά, στο Έλληνικό Σπίτι του Παρισιού και διοργανώθηκε από τον Όμιλο Μελέτης Έλληνικών Προβλημάτων], *Δελτίο ΚΜΣ*, τόμ. 11 (1995), σσ. 415-420.

4. «Χρονικό: Κέντρο Μικρασιατικών Σπουδών. Μιά επέτειος», *Τά Ιστορικά*, τόμ. 12 (1995), σσ. 40-51.

5. «Έλληνες στην Πόλη. Φωτογραφία και ιστορία: τό στιγμιαίο και τό διαρκές. Ξεφυλλίζοντας τό λεύκωμα του Κώστα Σακελλαρίου, *Οί τελευταίοι Έλληνες της Πόλης*», *Η Αθή. Ένθματα*, 12.1.1997.

Γ. Ὁ ἐρευνητὴς Γιώργος Γιαννακόπουλος, παράλληλα μὲ τὴν εὐθύνη τῆς Βιβλιοθήκης καὶ τοῦ Ἀρχείου καὶ τὸν σχεδιασμὸ τῆς μηχανοργάνωσής τους, παρουσίασε τὴν ἀκόλουθη ἐρευνητικὴ δραστηριότητα:

α. Ἐργάστηκε γιὰ τὴν ἐκπόνηση τῆς διδακτορικῆς του διατριβῆς μὲ θέμα: «Ὁ Ἑλληνικὸς Φιλολογικὸς Σύλλογος Κωνσταντινουπόλεως (1861-1922). Ἡ ἐλληνικὴ παιδεία καὶ ἐπιστῆμη ὡς ἔθνικὴ πολιτικὴ στὴν Ὀθωμανικὴ Αὐτοκρατορία».

β. Συμμετεῖχε στὰ προγράμματα: «Ἐκπαιδευτικὲς καὶ προσηλυτιστικὲς δραστηριότητες τῶν Ἀμερικανῶν ἱεραποστόλων στὴ Μικρὰ Ἀσία». Πρόγραμμα ἐνίσχυσης ἐρευνητικοῦ δυναμικοῦ (ΠΕΝΕΔ), Ἐρευνητικὸ ἔργο 91ΕΔ206, καὶ «Ἀνθέμιον: Θησαυρὸς τῶν θεσμῶν κοινοτήτων Ἱερᾶς Ἀρχιεπισκοπῆς Κωνσταντινουπόλεως».

γ. Προέβη ἐπίσης στὶς ἀκόλουθες δημοσιεύσεις:

1. Εἰσαγωγικὸ κείμενο καὶ ἐπιμέλεια τῆς ἔκδοσης *Προσφυγικὴ Ἑλλάδα: Φωτογραφίες ἀπὸ τὸ Ἀρχεῖο τοῦ Κέντρου Μικρασιατικῶν Σπουδῶν = Refugee Greece: Photographs from the Archive of the Centre for Asia Minor Studies*, Ἀθήνα 1992.

2. «The Reconstruction of a Destroyed Picture: The Oral History Archive of the Centre for Asia Minor Studies», *Mediterranean Historical Review* 2 (1992), σσ. 283-291.

3. «Οἱ Μικρασιάτες πρόσφυγες στὴν Ἑλλάδα: Βιβλιογραφικὸ δοκίμιο», *Δελτίο ΚΜΣ*, τόμ. 9 (1992), σσ. 283-291.

4. «Ὁ Ἑλληνικὸς Φιλολογικὸς Σύλλογος Κωνσταντινουπόλεως (1861-1923) ὡς φορᾶς ἐθνικῆς πολιτικῆς», *Ἐπιστημονικὸ Συμπόσιο: Ὁψεις τοῦ μικρασιατικοῦ ζητήματος. Ἱστορικὴ θεώρηση καὶ προεκτάσεις*, Θεσσαλονίκη 1994, σσ. 101-112.

5. *Ὁ τελευταῖος ἐλληνισμὸς τοῦ Ρένκιοῦ (Ὀφρυνίου)*, Ἀσπροβάλλα 1995.

6. «Μικρασιατικὴ βιβλιογραφία 1986-1991», *Μικρασιατικὰ Χρονικά*, τόμ. 19 (1995), σσ. 155-181.

7. «Phokaea through the Greek Archives and Bibliographical Sources», *Foca Past to Present: International Symposium, Notes of the Phokaea*, Ἄγκυρα 1997, σσ. 69-74.

Δ. Ὁ ἐρευνητὴς Σταυρὸς Θ. Ἀνεστίδης ἀσχολήθηκε μὲ τὶς ἑξῆς ἐρευνητικὲς δραστηριότητες:

α) «Ἐκπαιδευτικὲς καὶ προσηλυτιστικὲς δραστηριότητες τῶν Ἀμερικανῶν ἱεραποστόλων στὴ Μικρὰ Ἀσία». Πρόγραμμα ἐνίσχυσης ἐρευνητικοῦ δυναμικοῦ (ΠΕΝΕΔ), Ἐρευνητικὸ ἔργο 91ΕΔ206: Συναγωγή τῆς σχετικῆς βιβλιογραφίας, ἔκδοση χειρογράφου ἀπὸ τὴ συλλογὴ τοῦ ΚΜΣ ποὺ ἀναφέρεται στὴν δράση τοῦ Μητροπολίτη Ἀμασειᾶς Γερμανοῦ Καραβαγγέ-

λη, στην περιφέρεια του οποίου βρισκόταν το επίκεντρο της δραστηριότητας των μισσιοναρίων, και μετάφραση του βιβλίου του Ίωάννη Η. Κάλφογλου, *Μικρά Ἀσία Κητσηνηνή Ταριχίε Δζαγραφιασή* [Ιστορική Γεωγραφία τῆς Μικρασιατικῆς Χερσονήσου], σσ. 159, ὡς συμβολή στην ἀναγκαία ἱστορικογεωγραφική πλαισίωση ὡς πρὸς τὶς περιοδοεῖς καὶ τὴ δράση τῶν Ἀμερικανῶν ἱεραποστόλων.

β) Δημοσιεύσεις:

1. «Ἀπὸ τὸ Ἀρχεῖο τοῦ Κέντρου Μικρασιατικῶν Σπουδῶν: Μιχαὴλ Ἐμμανουηλίδη, *Ἐξέχοντες Αἰολεῖς Ἱεράρχαι. Γερμανὸς Καρφαγγέλης*, [Ἀθήνα, 1962]. (Χφ. ἀρ. 191, Μυσία 1)», *ΔΚΜΣ*, τόμ. 11 (1995-1996), σσ. 349-371.

2. «Ἀμερικανοὶ ἱεραπόστολοι στὴ Μικρὰ Ἀσία», *Δελτίο ΚΜΣ*, τόμ. 11 (1995-1996), σσ. 375-388.

3. «Ἀνθέμιον: Θησαυρὸς τῶν θεσμῶν κοινοτήτων ἱεράς Ἀρχιεπισκοπῆς Κωνσταντινουπόλεως»: Συναγωγή τῆς σχετικῆς βιβλιογραφίας γιὰ τὴν πλαισίωση τῆς βάσεως δεδομένων.

10. Συνέδρια

Α. ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ ΔΙΕΥΘΥΝΤΗ

Κατὰ τὴν ὑπὸ ἀνασκόπηση περίοδο τὸ Κέντρο Μικρασιατικῶν Σπουδῶν ἐκπροσώπηθη ἀπὸ τὸν Διευθυντὴ του στὰ ἐξῆς ἐπιστημονικὰ συνέδρια:

9-11 Ἀπριλίου 1992: «The Ottoman Empire in the Eighteenth Century». First International Symposium of the Skilliter Library, Newnham College Cambridge. Ἀνακοίνωση: «Orthodox Culture and Collective Identity in the Ottoman Balkans during the Eighteenth Century».

Βλ. *Δελτίο Κέντρου Μικρασιατικῶν Σπουδῶν*, τόμ. 12 (1997-1998), σσ. 81-95.

30 Ἀπριλίου 1992 – 1 Μαΐου 1992: «La Modernization des Sociétés Sud-Est Européennes», Ἰνστιτοῦτο Σπουδῶν Νοτιοανατολικῆς Εὐρώπης, Βουκουρέστι. Ἀνακοίνωση: «Modernization as an Ideological Dilemma in South-eastern Europe: from National Revival to Liberal Reconstruction».

Βλ. *Revue des Etudes sud-est européennes*, τόμ. 30 (1992), σσ. 183-189.

29 Σεπτεμβρίου – 1 Ὀκτωβρίου 1993: Διεθνὲς Συνέδριο στὴ μνήμη τοῦ Κ. Θ. Δημαρᾶ, Ὁμίλος Μελέτης Ἑλληνικοῦ Διαφωτισμοῦ, Ἐθνικὸ Ἰδρυμα Ἑρευνῶν, Ἀθήνα. Ἀνακοίνωση: «Συγκριτικὲς προσεγγίσεις στὸν Νεοελληνικὸ Διαφωτισμό.»

Βλ. *Νεοελληνικὴ παιδεία καὶ κοινωνία*, Ἀθήνα 1995, σσ. 567-577.

14–15 Ιανουαρίου 1994: «Βαλκάνια και Ἐνατολικὴ Μεσόγειος. Δωδέκατος - Δέκατος Ἐβδομος αἰώνας, Μνήμη Δ. Α. Ζακυθηνοῦ, Ἰνστιτοῦτο Βυζαντινῶν Ἐρευνῶν / Ἐθνικὸ Ἰδρυμα Ἐρευνῶν. Ἀνακοίνωση: «Ὁρθοδοξία καὶ συλλογικὴ ταυτότητα στὴ Νοτιοανατολικὴ Εὐρώπη».

Βλ. *Βαλκάνια καὶ Ἐνατολικὴ Μεσόγειος 12ος-17ος αἰώνας*, Ἀθήνα 1998, σσ. 127-140.

7–11 Ἰανουαρίου 1994: Διεθνὲς Συμπόσιο «The Via Egnatia under Ottoman Rule», Ἰνστιτοῦτο Μεσογειακῶν Σπουδῶν, Πανεπιστήμιο Κρήτης, Ρέθυμνο.

25–27 Μαρτίου 1994: Δέκατο Ἐβδομο Ἐαρινὸ Συμπόσιο Βυζαντινῶν Σπουδῶν «Mount Athos and Byzantine Monasticism», Society for the Promotion of Byzantine Studies καὶ Centre for Byzantine, Ottoman and Modern Greek Studies, University of Birmingham. *Εἰσήγηση*: «Athos and the Enlightenment».

Βλ. *Mount Athos and Byzantine Monasticism*, ἐπιμ. Α. Bryer and Mary Cunningham, Aldershot: Variorum, 1996, σσ. 257-272.

8–10 Ἰουνίου 1995: «History Education and the “Other” in History», Πανεπιστήμιο Βοσπόρου (Bogazici University), Κωνσταντινούπολη. Ἀνακοίνωση: «The Enlightenment and the Greek Political Tradition».

Βλ. *Tarih eğitimi ve Tarihte «Öteki» sorunu*, Istanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları, 1998, σσ. 31-36.

9–11 Μαΐου 1996: «Byzantium and the Modern Greek Identity», King's College, Πανεπιστήμιο Λονδίνου. Ἀνακοίνωση: «Paparrigopoulos, Byzantium and the Great Idea».

Βλ. *Byzantium and the Modern Greek Identity*, ἐπιμ. D. Ricks – P. Magdalino, Aldershot: Ashgate, 1998, σσ. 25-33.

5–8 Ἰουλίου 1996: «Ὁ ἑλληνισμὸς τῆς διασπορᾶς. Προβλήματα καὶ προοπτικὲς», Τομέας Φιλοσοφίας Πανεπιστημίου Ἰωαννίνων καὶ Πνευματικὸ Κέντρο Δήμου Κῶ, Κῶς. Ἀνακοίνωση: «Πρώιμες ἔννοιες τῆς διασπορᾶς στὴν ἑλληνικὴ σκέψη».

11–12 Ἰουλίου 1996: «Προβληματισμοὶ γιὰ ἓνα ἔθνικὸ δίκτυο τῶν δημοτολογίων καὶ τὴν ἱστορικὴ δημογραφία», Τὰ Σεμινάρια τῆς Ἐρμούπολης 1996, Ἐρμούπολη Σύρου. Παρέμβαση γιὰ τὴ σημασία τοῦ ἀρχαϊκοῦ ὕλικου τοῦ Κέντρου Μικρασιατικῶν Σπουδῶν γιὰ τὴν κοινωνικὴ ἱστορία τῆς Ἑλλάδος.

18–24 Αὐγούστου 1996: XIX Διεθνὲς Βυζαντινολογικὸ Συνέδριο: «Byzantium: Identity, Image, Influence», Κοπεγχάγη, Δανία. IV Ὀλομέλεια: «The Image and Influence of Byzantium after 1453», συντονιστὴς Π. Μ. Κιτρομηλί-

δης. Εισήγηση: «Byzance —après— Byzance revisited — Changing perspective on Europe's Byzantizing heritage».

Βλ. *Byzantium. Identity, Image, Influence. Major Papers*. Ed. By Karsten Fledelius, Κοπεγχάγη 1996, σσ. 220-222 και *Δελτίο Κέντρου Μικρασιατικών Σπουδών*, τόμ. 11 (1995-1996), σσ. 9-11.

15–19 Σεπτεμβρίου 1996: Ίερόν Προσκύνημα Έκατονταπυλιανής, Πάρος. Έπιστημονικόν Συνέδριον «Ή Έκατονταπυλιανή και ή Χριστιανική Πάρος». *Άνακοίνωση*: «Θύραθεν θεώρηση Άθανασίου του Παρίου».

16–17 Οκτωβρίου 1996: Συμπόσιο: «Die Griechische Aufklärung und Eugenios Bulgaris». Πανεπιστήμιο Λειψίας, Λειψία. *Άνακοίνωση*: «Ή πολιτική σκέψη του Εϋγενίου Βούλγαρη».

11–12 Ίανουαρίου 1997: «Enlightenment and Post-Enlightenment: State, Society, and Individual in the Balkans, Greece and Turkey», Κέντρο για τη Μελέτη του Έλληνισμού Σπύρος Βασίλειος Βρυώνης με συνεργασία του Τμήματος Άνθρωπιστικών Σπουδών του Πανεπιστημίου της Καλιφορνίας, Sacramento, California. *Άνακοίνωση*: «The Enlightenment and the Greek Cultural Tradition».

8–11 Μαΐου 1997: «Symposium on Byzantine Asia Minor», Ίνστιτούτο Βυζαντινών Έρευνών / Έθνικόν Ίδρυμα Έρευνών και Κέντρο για τη Μελέτη του Έλληνισμού Σπύρος Βασίλειος Βρυώνης (California). *Άνακοίνωση*: «Byzantine Twilight or Belated Enlightenment in Asia Minor».

15–18 Μαΐου 1997: V Convegno Nazionale di Studi Neogreci, Istituto Universitario Orientale (Dipartimento di Studi dell'Europa Orientale Associazione Nazionale di Studi Neogreci), Νάπολη Ίταλίας. *Άνακοίνωση*: «Έλληνικός και Ναπολιτάνικος Διαφωτισμός: Εϋγένιος Βούλγαρης και Antonio Genovesi».

Β. ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ ΕΡΕΥΝΗΤΩΝ

1. Συμμετοχή Ίωάννας Πετροπούλου:

Φεβρουάριος 1993: Έπιστημονική συνάντηση στη μνήμη του Κ. Θ. Δημαρά, Κέντρο Νεοελληνικών Έρευνών / Ε.Ι.Ε. *Άνακοίνωση*: «Ή Σορβόννη: Μιά μαθητεία».

Βλ. *Έπιστημονική συνάντηση στη μνήμη του Κ. Θ. Δημαρά*, Άθήνα 1994, σσ. 159-163.

Οκτώβριος 1996: Διεθνές Συμπόσιο *Τά όρια της αρχαίας κληρονομιάς*, Πανεπιστήμιο Κρήτης. *Άνακοίνωση*: «Μετονομασίες, έξαρχαϊσμός, έθνική ένταξη. Μικρά Άσία 19ος αιώνας».

Βλ. *Σύγχρονα Θέματα*, τεϋχ. 64 (Δεκέμβριος 1997).

Ἄπριλιος 1997: Συμπόσιο ὁ ξεριζωμὸς καὶ ἡ ἄλλη πατρίδα. *Οἱ προσφυγοὶ στὴν Ἑλλάδα*, Ἐταιρεία Σπουδῶν Νεοελληνικοῦ Πολιτισμοῦ καὶ Γενικῆς παιδείας. Ἀνακοίνωση: Κτερίσματα Προσφύγων. Τὸ Ἀρχεῖο Μερλίε καὶ ἡ ἱστορική μαρτυρία».

Μάιος 1997: Διεθνὴς ἡμερίδα *Μαρτυρίες σὲ ἠχητικὲς καὶ κινούμενες ἀποτυπώσεις ὡς πηγὴ ἱστορίας*, Τμῆμα Ἱστορίας καὶ Ἀρχαιολογίας, Πανεπιστήμιο Ἀθηνῶν. Ἀνακοίνωση: «Ἡ ἰδεολογικὴ πορεία τῆς Μέλπωσ Λογοθέτη-Μερλίε καὶ ἡ συγκρότηση ἐνὸς Ἀρχείου».

2. Συμμετοχὴ Γιώργου Γιαννακόπουλου:

16–17 Ὀκτωβρίου 1992: Ἐπιστημονικὸ Συμπόσιο: *Ὅψεις τοῦ μικρασιατικοῦ ζητήματος: Ἱστορικὴ θεώρηση καὶ προεκτάσεις*, Ἀριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης. Ἀνακοίνωση: «Ὁ Ἑλληνικὸς Φιλολογικὸς Σύλλογος Κωνσταντινουπόλεως (1861-1923) ὡς φορέας ἔθνικῆς πολιτικῆς».

Βλ. Ἐπιστημονικὸ Συμπόσιο: *Ὅψεις τοῦ μικρασιατικοῦ ζητήματος. Ἱστορικὴ θεώρηση καὶ προεκτάσεις*, Θεσσαλονίκη 1994, σσ. 101-112.

15.4.1996: Σεμινάριο τοῦ Δήμου Καλαμαριάς γιὰ τὴν συγκρότηση Ἀρχείου Προσφυγικοῦ Ἑλληνισμοῦ. Ἀνακοίνωση: «Ἡ ἐμπειρία τοῦ Κέντρου Μικρασιατικῶν Σπουδῶν στὴ συλλογὴ καὶ ἀξιοποίηση τῶν προφορικῶν μαρτυριῶν».

Αὔγουστος 1996: Διεθνὲς συμπόσιο «Phokaea. From the past to the present». Δῆμος τῆς Foca καὶ Ege Universitesi. Ἀνακοίνωση: «Phokaea through the Greek Archives and Bibliographical Sources».

16–18 Ἀπριλίου 1997: Διεθνὲς συνέδριο: *Exploration of a Cultural Heritage. History of the Turkish and Greek Communities in the Ottoman world*, University of Bosphorus (Bogazici Universitesi), Κωνσταντινούπολη. Ἀνακοίνωση: «Narrating the past. The Oral History Archive of the Centre for Asia Minor Studies».

3. Συμμετοχὴ Σταύρου Θ. Ἀνεσίδη:

31 Ὀκτωβρίου – 2 Νοεμβρίου 1994: Διεθνὲς Συνέδριο *Ἕλληνες καὶ Ἀρμένιοι στὴ ΝΑ Εὐρώπη καὶ τὴ Μικρὰ Ἀσία κατὰ τὸν 19ο καὶ τὸν 20ῦ αἰώνα: Ζητήματα συμβίωσης καὶ ἐπιβίωσης*, Ἴδρυμα Μελετῶν Χερσονήσου τοῦ Αἴμου καὶ Ἀριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης. Ἀνακοίνωση: «Ὄθωμανικὸς Πολιτικὸς Σύνδεσμος καὶ Ἀρμενικὸ Φιλοσυνταγματικὸ καὶ Φιλοδημοκρατικὸ Κόμμα: Ἐθνοκεντρικὰ αἰτήματα καὶ πολιτικὸς φιλελευθερισμὸς».

Βλ. *Δελτίο Κέντρου Μικρασιατικῶν Σπουδῶν*, τόμ. 12 (1997-1998), σσ. 189-201.

Ἐπίσης, ὁ Σταῦρος Θ. Ἀνεστίδης ἔκανε παραδόσεις γιὰ τὸ Οἰκουμενικὸ Πατριαρχεῖο καὶ τὸν ἑλληνισμό τῆς Ὄθωμανικῆς Αὐτοκρατορίας τὸν 19ο αἰώνα, στὸ πλαίσιο τοῦ μαθήματος τῶν *Ἑλληνοτουρκικῶν Σχέσεων*, στὸ Τμήμα Πολιτικῆς Ἐπιστήμης καὶ Δημόσιας Διοίκησης τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν κατὰ τὸ πανεπιστημιακὸ ἔτος 1993-1994.

Γ. ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΕΣ ΣΥΝΑΝΤΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΣΕΜΙΝΑΡΙΑ ΣΤΟ ΚΜΣ

1. 11 Μαΐου 1992: Ὁ καθηγητὴς Gilles Veinstein μίλησε γιὰ τὴν ἀποκέντρωση στὴν Ὄθωμανικὴ Αὐτοκρατορία κατὰ τὸν 17ο καὶ τὸν 18ο αἰώνα.

2. Σεπτέμβριος 1992: Διεθνὴς ἐπιστημονικὴ συνάντηση μὲ θέμα: *Μικρασιατικὴ Καταστροφὴ καὶ Ἑλληνικὴ Κοινωνία*.

3. 25 Ὀκτωβρίου 1993: Ἡ Ματούλα Κουρουπού παρουσίασε τὴν πρόοδο τῶν ἐργασιῶν τῆς γιὰ τὴν ἔκδοση τῶν χειρογράφων τῆς Μονῆς Παναγίας Καμαριωτίσσης.

4. 30 Νοεμβρίου 1993: Σεμινάριο στὸ ὁποῖο ὁ Σταῦρος Ἀνεστίδης μίλησε γιὰ τὸ Οἰκουμενικὸ Πατριαρχεῖο, τὴν ἔθναρχικὴ παράδοση καὶ τὸν Μανουὴλ Γεδεών.

5. 13 Μαΐου 1994: Ὁ Στέφανος Παπαγεωργίου παρουσίασε τὸ χειρόγραφο τῆς αὐτοβιογραφίας τοῦ Μικρασιάτη πρόσφυγα Ἀντώνη Ρουμελιώτη (1967), τὸ ὁποῖο προτίθεται νὰ ἐκδώσει.

6. 8 Ἀπριλίου 1994: Ἡ Lia Van Midden, συνεργάτις τοῦ Ὀλλανδικοῦ Ἀρχαιολογικοῦ Ἰνστιτούτου Ἀθηνῶν, μίλησε γιὰ τὴν ἐκκλησιαστικὴ ἀρχιτεκτονικὴ στὴν Καππαδοκία κατὰ τὸν 19ο αἰώνα.

7. 9 Σεπτεμβρίου 1994: Σεμινάριο τοῦ καθηγητῆ Σπύρου Βρουῆνη γιὰ τὴν ἔρευνά του γιὰ τὰ Σεπτεμβριανὰ τοῦ 1955 στὴν Κωνσταντινούπολη βάζει διεθνῶν ἀρχεαῶν πηγῶν.

8. 3 Φεβρουαρίου 1995: Σεμινάριο γιὰ τοὺς Ἀμερικανοὺς ἱεραποστόλους στὴ Μικρὰ Ἀσία τῶν Ἐλισάβετ Ζαχαριάδου καὶ Κωνσταντίας Κισκίρα.

9. 21 Μαρτίου 1995: Σεμινάριο στὸ ὁποῖο ὁ Γιώργος Γιαννακόπουλος παρουσίασε τὴν ἔρευνά του γιὰ τὸν Ἑλληνικὸ Φιλολογικὸ Σύλλογο Κωνσταντινουπόλεως.

10. 29 Σεπτεμβρίου 1995: Ἐκδήλωση μνήμης, τιμῆς καὶ ἀποτίμησῆς γιὰ τὰ 65 χρόνια ἐπιστημονικῆς παρουσίας τοῦ ΚΜΣ.

11. Μάρτιος-Μάιος 1996: Σεμινάριο γιὰ τὸν ἔθναρχισμό τοῦ καθηγητῆ Π. Μ. Κιτρομηλίδη, μὲ συμμετοχὴ τῶν συνεργατῶν τοῦ ΚΜΣ, στὸ πλαίσιο τοῦ μεταπτυχιακοῦ προγράμματος τοῦ Τμήματος Πολιτικῆς Ἐπιστήμης καὶ Δημόσιας Διοίκησης τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν.

12. 9-11 Μαΐου 1997: Στὸ πλαίσιο τοῦ διεθνoῦς συνεδρίου *Ἡ βυζαντινὴ Μικρὰ Ἀσία*, ποὺ συνδιοργάνωσαν, στὸ Ἐθνικὸ Ἰδρυμα Ἐρευνῶν, τὸ Ἰν-

στιτούτο Βυζαντινών Ἑρευνῶν καὶ τὸ Vryonis Centre for the Study of Hellenism ὁργανώθηκε ἔκθεση μικρασιατικοῦ βιβλίου στὴν αἴθουσα Α. Γ. Λεβέντη (ἐπιμέλεια Γ. Γιαννακοπούλου-Ἰω. Πετροπούλου).

11. Ἀρχεῖο Μερλιέ

Τὸ Ἀρχεῖο Μέλπωσ καὶ Ὀκταβίου Μερλιέ ἀποτελεῖ ἰδιαίτερο τμήμα τοῦ Κέντρου Μικρασιατικῶν Σπουδῶν καὶ στεγάζεται σὲ εἰδικὰ διαμορφωμένο χῶρο τοῦ οἰκήματος, ὅπου διατηροῦνται τὰ γραφεῖα, μέρος τῆς βιβλιοθήκης καὶ ἄλλα προσωπικὰ ἐνθύμια τῶν ἰδρυτῶν. Περιεχόμενα τοῦ ἀρχείου ἀποτελοῦν τὰ κατάλοιπα καὶ ἡ ἐκτενέστατη ἀλληλογραφία τοῦ ζεύγους Μερλιέ καθὼς καὶ χειρόγραφα καὶ ἀρχεῖακὸ ὑλικὸ σημαντικῶν ἐκπροσώπων τῆς νεοελληνικῆς λογοτεχνίας ποὺ συγκέντρωσε ὁ Ὀκτάβιος Μερλιέ. Μεταξὺ τοῦ ὑλικοῦ αὐτοῦ ἐξέχουσα θέση κατέχουν χειρόγραφα τοῦ Ἀγγελοῦ Σικελιανοῦ καὶ τὸ Ἀρχεῖο Ἀλεξάνδρου Παπαδιαμάντη. Κατάλογος τοῦ Ἀρχείου Ἀγγελοῦ Σικελιανοῦ ἔχει συνταχθεῖ ἀπὸ τὴν ἐπὶ σειρὰ ἐτῶν ἐπιμελήτρια τοῦ Ἀρχείου Μερλιέ Ἑλένη Παπανικολάου καὶ θὰ δημοσιευθεῖ προσεχῶς στὴ σειρὰ τῶν δημοσιευμάτων τοῦ Ἀρχείου Μερλιέ.

Τὸ ὑλικὸ τοῦ Ἀρχείου Μερλιέ ὁργάνωσαν καὶ κατέταξαν ἡ κυρία Ἀγλαΐα Α. Ἀγιουτάντη καὶ ἡ κυρία Ἑλένη Παπανικολάου. Ἡ κυρία Παπανικολάου πρόσφερε ἀφιλοκερδῶς τὶς ὑπηρεσίες της ὡς ἐπιμελήτρια τοῦ Ἀρχείου ἐπὶ σειρὰ ἐτῶν, μέχρι τὸν Δεκέμβριο τοῦ 1993. Μετὰ τὴν ἀποχώρηση τῆς κυρίας Παπανικολάου ἡ ἐπιμέλεια τοῦ Ἀρχείου Μερλιέ καὶ ἡ ἐξυπηρέτηση τῶν μελετητῶν ἀνατέθηκε στὸν συνεργάτη τοῦ Κέντρου Μικρασιατικῶν Σπουδῶν κ. Σταῦρο Θ. Ἀνεσιτῖδη.

Κατὰ τὴν ὑπὸ ἀνασκόπηση περίοδο τὸ ὑλικὸ τοῦ Ἀρχείου Μερλιέ μελέτησαν οἱ ἐξῆς ἐρευνητές:

Μάιος 1992: Μαρία Κεραμάρη, θεατρολόγος. Στὸ πλαίσιο διατριβῆς γιὰ τὴν Εὔα Palmer-Σικελιανοῦ.

Μάιος 1995: Μαρία Antonietta Sorci, ὑποψήφια διδάκτωρ τοῦ Πανεπιστημίου τοῦ Παλέρμου. Στὸ πλαίσιο διατριβῆς γιὰ τὸν Ἀγγελο Σικελιανό.

Ὀκτώβριος 1995: Νικόλαος Μανιτάκης, ὑποψήφιος διδάκτωρ τῆς Ecole des Hautes Etudes en Sciences Sociales, στὸ Παρίσι. Στὸ πλαίσιο διατριβῆς γιὰ τὴ φοιτητικὴ καὶ ἐπιστημονικὴ μετανάστευση ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα πρὸς τὴ Γαλλία.

Μάρτιος 1996: Pierre Sire, ἱστορικός. Στὸ πλαίσιο διατριβῆς στὸ Πανεπιστήμιο Παρισίων I γιὰ τὶς πολιτιστικὲς σχέσεις Ἑλλάδος - Γαλλίας (1930-1960).

Μάρτιος 1996: Ἀντώνιος Γλυτζούρης, μεταπτυχιακὸς φοιτητὴς στὸ Πανεπιστήμιο Ἀθηνῶν. Γιὰ ἐργασία μὲ θέμα τὶς Δελφικὲς Ἑορτές.

Ίανουάριος 1997: Εὐθαλία Παπαδάκη, φιλόλογος. Στὸ πλαίσιο μελέτης γιὰ τὶς Δελφικὲς Ἑορτές.

Μάρτιος 1997: Ρίτσα Φράγκου-Κικίλια. Στὸ πλαίσιο μελέτης γιὰ τὸν Ἄγγελο Σικελιανό.

Μάιος 1997: Μαρία Ἀνδρομιδά, φιλόλογος. Στὸ πλαίσιο μελέτης γιὰ τὴν Γενιά τοῦ '30.

Νοέμβριος 1997: Ἄννα Σικελιανοῦ. Γιὰ τὴν ἔκδοση χειρογράφων τοῦ Ἄγγελου Σικελιανοῦ.

Νοέμβριος 1997: Δέσποινα Τζιμούλα, ἱστορικός. (Θέμα: Ἀλληλογραφία καὶ ἡμερολόγια Α. Σικελιανοῦ).

Στὸ ὕλικό τοῦ Ἀρχείου Μερλιέ βασίστηκαν καὶ τὰ παρακάτω δημοσιεύματα καὶ ἐκδόσεις:

Φ. Α. Δημητρακόπουλος - Γ. Α. Χριστοδοῦλου, «Φύλλα Ἐσκορπισμένα». *Τὰ παπαδιαμαντικά αὐτόγραφα (γνωστὰ καὶ ἄγνωστα κείμενα): Συμβολὴ στὴν ἔρευνα καὶ μελέτη τῆς χειρόγραφης καὶ ἔντυπης παράδοσης τοῦ Παπαδιαμάντη*, Ἀθήνα: Καστανιώτης, 1994.

Τὰ σκιαθίτικα καράβια, Ἀθήνα: Ἴδρυμα Θωμᾶ καὶ Βάντας Ἐπιφανιάδη, 1995.

Θανάσης Π. Κωστάκης, «Γράμματα ἀπὸ τοὺς Μερλιέ», *Νέα Ἐστία*, ἀρ. 1682 (1 Αὐγούστου 1997), σσ. 1134-1143.

Συγγραφεῖς στὸ χρονο. Ἀλέξανδρος Παπαδιαμάντης. *Ἡμερολόγιο 1988*, ἔπιμ. Ν. Δ. Τριανταφυλλόπουλου, Χαλκίδα 1997.

12. Ἡ συμμετοχὴ τοῦ Κέντρου Μικρασιατικῶν Σπουδῶν στὶς ἐκδηλώσεις γιὰ τὰ ἑβδομήντα χρόνια τῆς Μικρασιατικῆς Καταστροφῆς

Μὲ τὴν εὐκαιρία τῆς συμπλήρωσης ἑβδομήντα χρόνων ἀπὸ τὴ Μικρασιατικὴ Καταστροφή, ποὺ σήμανε τὸ τέλος τῆς μακροαίωνης παρουσίας τοῦ Ἑλληνισμοῦ στὶς πέρα ἀπὸ τὸ Αἶγαίο κοιτίδες του, ἀλλὰ καὶ τὴν ἀπαρχὴ μιᾶς ἀνορθωτικῆς περιόδου γιὰ τὸ ἑλληνικὸ κράτος χάρις στὴν παρουσία τῶν Μικρασιατῶν προσφύγων, τὸ Κέντρο Μικρασιατικῶν Σπουδῶν προσπάθησε μὲ ὅλες τὶς δυνάμεις του νὰ ἀναδείξει τὸ ἱστορικὸ νόημα τῆς ἐπετείου καὶ νὰ ἐνισχύσει τὴν ἔθνικὴ μνήμη. Στὶς γραμμὲς ποὺ ἀκολουθοῦν καταγράφεται συνοπτικὰ ἡ συμμετοχὴ τοῦ Κέντρου Μικρασιατικῶν Σπουδῶν στὶς ἐπετειακὲς ἐκδηλώσεις.

Στὶς 10-11 Σεπτεμβρίου 1992 τὸ Κέντρο ὁργάνωσε στὸ οἰκημά του (αἴθουσα Ἀναστασίου Γ. Λεβέντη) Διεθνή Ἐπιστημονικὴ Συνάντηση μὲ θέμα «Μικρασιατικὴ καταστροφή καὶ Ἑλληνικὴ Κοινωνία». Στὴ διάρκειά της ἔγιναν δεκατρεῖς ἐπιστημονικὲς ἀνακοινώσεις ἀπὸ τοὺς ἐρευνητὲς τοῦ Κέντρου Μικρασιατικῶν Σπουδῶν καὶ ἑξωτερικοὺς συνεργάτες ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα καὶ τὸ ἔξωτερικό, οἱ ὁποῖες δημοσιεύθηκαν στὸν ἑνατο τόμο τοῦ Δελ-

τίου από όπου αναδημοσιεύεται το παρόν κείμενο. Σχόλια στις εισηγήσεις έκαναν τα μέλη του Διοικητικού Συμβουλίου καθηγητές Θάνος Βερέμης και Νίκος Άλιβιζάτος, ο Διευθυντής του Κέντρου Μικρασιατικών Σπουδών καθηγητής Πασχάλης Μ. Κιτρομηλίδης και οι καθηγητές Παναγιώτης Μουλᾶς και Νάσος Βαγενᾶς.

Το Κέντρο Μικρασιατικών Σπουδών συμμετέχοντας στον κύκλο των εκδηλώσεων του Πνευματικού Κέντρου του Δήμου Ἀθηναίων παρουσίασε τὴ μεγάλη έκθεση φωτογραφικῶν ὑλικῶν «Ὁ τελευταῖος Ἑλληνισμὸς τῆς Μικρᾶς Ἀσίας», πὸν ἀποτυπώνει τὸ ἔργο τοῦ Κέντρου στὰ σαράντα πρῶτα χρόνια τῆς λειτουργίας του. Ἡ έκθεση ὁργανώθηκε ἀπὸ τὸν Octave Merlier γιὰ πρώτη φορὰ τὸ 1974 καὶ ξαναπαρουσιάστηκε στὸ σύνολό της μὲ τὴν εὐκαιρία τῆς ἐφετινῆς ἐπετείου. Ἡ έκθεση, πὸν παρέμεινε ἀνοικτὴ ἀπὸ 6 ἕως 22 Ὀκτωβρίου 1992 στὸ Κέντρο Τεχνῶν καὶ Πάρκου Ἐλευθερίας, προκάλεσε τὸ ζῶηρὸ ἐνδιαφέρον τοῦ κοινῶν καὶ ἰδίως τῶν μαθητῶν πολλῶν σχολείων πὸν τὴν ἐπεσκέφθησαν. Στὸν χῶρο τῆς ἐκθέσεως ἔγιναν οἱ ἑξῆς διαλέξεις ἀπὸ τοὺς συνεργάτες τοῦ Κέντρου Μικρασιατικῶν Σπουδῶν.

Πέμπτη, 8.10.92: Ματούλα Κουρουποῦ, ἐρευνητρία: «Μορφές κοινωνικῆς καὶ πολιτιστικῆς ὁργάνωσης τοῦ Μικρασιατικῶν Ἑλληνισμοῦ. Τὸ φαινόμενο τῶν Συλλόγων» καὶ Ἰωάννα Πετροπούλου, ἐρευνητρία: «Πνευματικὲς τάσεις στὴν Καππαδοκία τοῦ 19ου αἰῶνα: τὸ ἄνοιγμα πρὸς τὴ Δύση».

Παρασκευή, 9.10.92: Μάρκος Φ. Δραγούμης, προϋστάμενος τοῦ Μουσικοῦ Λαογραφικοῦ Ἀρχείου: «Ἡ Μικρασιατικὴ μουσικὴ παράδοση καὶ τὸ Μουσικὸ Λαογραφικὸ Ἀρχεῖο τοῦ Κέντρου Μικρασιατικῶν Σπουδῶν».

Τὸ Κέντρο Μικρασιατικῶν Σπουδῶν ἀντιπροσωπεύθηκε στὰ δύο συνέδρια πὸν ἔγιναν στὴ Θεσσαλονίκη μὲ ἀφορμὴ τὴν ἐπέτειο τῆς Μικρασιατικῆς Καταστροφῆς. Στὸ ἐπιστημονικὸ συμπόσιο πὸν ὁργάνωσε ὁ Τομέας Νεότερης καὶ Σύγχρονης Ἱστορίας καὶ Λαογραφίας τοῦ Ἀριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης (16-17.10.92) ἔλαβε μέρος ὁ κ. Γιώργος Γιαννακόπουλος, ὁ ὁποῖος παρουσίασε τὸ θέμα: «Ὁ Ἑλληνικὸς Φιλολογικὸς Σύλλογος Κωνσταντινουπόλεως ὡς φορέας ἐθνικῆς πολιτικῆς». Στὸ Β΄ Συμπόσιο γιὰ τὸν Μικρασιατικὸ Ἑλληνισμὸ πὸν ὁργάνωσε ὁ Δήμος Θεσσαλονίκης, ἡ Ἰωνικὴ Ἑστία καὶ τὰ προσφυγικὰ σωματεῖα τῆς Μακεδονίας (27-29.11.92) ἔγινε ἀνακοίνωση ἀπὸ τὴν ἑκτακτὴ συνεργάτρια τοῦ Κέντρου καὶ Εὐγενία Χαλκιᾶ μὲ θέμα: «Οἱ ἐνοριακοὶ ναοὶ τῆς Ἰμβρου».

Ὁ διευθυντὴς τοῦ Κέντρου Μικρασιατικῶν Σπουδῶν ἔστειλε χαιρετισμὸ στὴν ἐκδήλωση Μνήμης τῆς Φιλεκπαιδευτικῆς Ἐταιρείας πὸν ἔγινε στίς 17.12.1992 καὶ στὴν ὁποία τὸ Κέντρο ἐκπροσωπήθηκε ἀπὸ τὸν ὑποδιευθυντὴ Στέφανο Παπαγεωργίου.

Τὸ Κέντρο Μικρασιατικῶν Σπουδῶν δὲν θὰ μπορούσε νὰ ἀρνηθεῖ τὴ συμμετοχὴ του στὴ σειρά ἐκδηλώσεων τῶν Φίλων τοῦ Μουσείου Ἑλληνικῆς Λαϊκῆς Τέχνης. Ἐτοὶ τὴν Πέμπτη 26 Νοεμβρίου, ὁ κ. Μάρκος Φ. Δραγούμης ἔδωσε διάλεξη μὲ θέμα: «Ἡ συμβολὴ τοῦ Μουσικοῦ Λαογραφικοῦ

Ἄρχείου τοῦ Κέντρου Μικρασιατικῶν Σπουδῶν στή διάσωση τῆς μικρασιατικῆς μουσικῆς».

Τὴν Πέμπτη 10.12.1992 οἱ ἐπιστημονικοὶ συνεργάτες τοῦ Κέντρου ἔλαβαν μέρος σὲ Στρογγυλὴ Τράπεζα μὲ συντονιστὴ τὸν διευθυντὴ Πασχάλη Μ. Κιτρομηλίδη. Εἰσηγητὲς ἦταν: ἡ κα Ἰωάννα Πετροπούλου μὲ θέμα: «Ὁ ἐξελληνισμὸς τῶν ὀνομάτων στὴν Καππαδοκία τὸν 19ο αἰώνα», ἡ κα Ματούλα Κουρουπού μὲ θέμα: «Ἀπὸ τὸ ἡμερολόγιο ἑνὸς στρατιώτη: Χαράλαμπος Πληζιώτης, 1920-1921» καὶ ὁ κ. Γιώργος Γιαννακόπουλος μὲ θέμα: «Ἡ ἐγκατάσταση τῶν προσφύγων στὴν Ἑλλάδα καὶ οἱ ἐπιπτώσεις της στὴ νεοελληνικὴ κοινωνία».

Ὁ ὑπεύθυνος τῆς Βιβλιοθήκης καὶ τοῦ Ἄρχείου Γιώργος Γιαννακόπουλος, ἀντιπροσωπεύοντας τὸ Κέντρο, μίλησε στὶς ἐκδηλώσεις μνήμης ποῦ ὀργάνωσαν ὁ Δήμος Καλλιθέας (13.4.1992), ἡ Κοινότητα Ἀναβύσσου (29.5.1992) καὶ τὸ Κοινωφελὲς Ἴδρυμα Ἁγία Σοφία στὰ Χανιά (13.10.1992) γιὰ θέματα σχετικὰ μὲ τὴν ἱστορικὴ παρουσία τοῦ Ἑλληνισμοῦ στὴ Μικρὰ Ἀσία καὶ τὸ ἔπος τῆς ἐγκατάστασης τῶν προσφύγων στὴν Ἑλλάδα. Στὸ πλαίσιο τοῦ προγράμματος τῆς Ἑλληνικῆς Ἑταιρείας Τοπικῆς Ἀνάπτυξης καὶ Αὐτοδιοίκησης γιὰ τὴν κατάρτιση συμβούλων σὲ θέματα κοινωνικῆς ἐνταξίας παλιννοστούντων Ποντίων ἀπὸ τὴν πρῶην Σοβιετικὴ Ἐνωση ὁ κ. Γιώργος Γιαννακόπουλος ἔδωσε διάλεξη (15.12.92) μὲ θέμα: «Ἡ Πολιτικὴ τοῦ ἑλληνικοῦ κράτους γιὰ τὴν ἀποκατάσταση τῶν προσφύγων ἀπὸ τὴ Μικρὰ Ἀσία».

Ὡς ἐκπρόσωποι τοῦ Κέντρου Μικρασιατικῶν Σπουδῶν οἱ κ.κ., Μάρκος Φ. Δραγούμης καὶ Λεωνίδας Ἐμπεirikός, παρέλαβαν ἀπὸ τὸ Θεατρικὸ Ὄμιλο Κορίνθου τιμητικὴ πλακέτα γιὰ τὸ ἐπιτελούμενο ἀπὸ τὸ Κέντρο ἔργο καὶ δίπλωμα στὸν καθένα γιὰ τὴ συμμετοχὴ του. Ἡ τελετὴ ἔγινε στὶς 4 Ὀκτωβρίου 1992 τὸ βράδυ στὸ θέατρο «Ἀπόλλων» τῆς Κορίνθου.

Τὸ Κέντρο Μικρασιατικῶν Σπουδῶν ἐπίσης διέθεσε ὕλικὸ καὶ ἀπὸ τὴν ἔκθεση «Ὁ τελευταῖος Ἑλληνισμὸς τῆς Μικρᾶς Ἀσίας» στοὺς ἐξῆς:

1. Ἴερό Ναὸ Ἁγ. Παρασκευῆς (20-27.7.92)
2. Δήμο Νέου Ψυχικοῦ (2.11.92)
3. Δήμο Χαΐδαρίου (23-26.11.92)
4. Δημοτικὴ Βιβλιοθήκη Κεραταινίου (3-10.12.92)
5. Ἀμερικανικὸ Κολλέγιο Ἑλλάδας (2-5.12.92)
6. Δήμο Κομοτηνῆς (7-18.12.92)
7. Μαρτυριὸ Πνευματικὸ Κέντρο Δήμου Ἑλληνικοῦ (15-22.12.92)

Τὸ Κέντρο Μικρασιατικῶν Σπουδῶν κατέβαλε κάθε δυνατὴ προσπάθεια νὰ ἀνταποκριθεῖ μὲ τίς δυνάμεις ποῦ διαθέτει σὲ ὅλες τίς προτάσεις γιὰ συμβολὴ σὲ ἀναμνηστικὲς ἐκδόσεις. Ἔτσι συμμετεῖχε στὰ ἐξῆς ἀφιερώματα: τοῦ περιοδικοῦ *Ἡ Λέξη* (τχ. 112, Νοέμβριος-Δεκέμβριος 1992) μὲ ἐπιλογὴ μαρτυριῶν ἀπὸ τὸ Ἄρχεῖο Προφορικῆς Παράδοσης καὶ κείμενα τῶν ἐρευ-

νητριών Ίωάννας Πετροπούλου και Ματούλας Κουρουπού. Τῆς ἡμεριδῆς *Ἡ Αὐγή* (6.9.92) με κείμενα τῶν Πασχάλη Κιτρομηλίδη καὶ Ίωάννας Πετροπούλου. Τοῦ περιοδικοῦ *Ἑλλοπία* (τχ. 13, Νοέμβριος-Δεκέμβριος 1992) με κείμενο τοῦ Γιώργου Γιαννακόπουλου. Τῆς ἡμεριδῆς *Τὰ Νέα* (3.8.1992) με κείμενο τοῦ Πασχάλη Μ. Κιτρομηλίδη. Κείμενο τοῦ διευθυντῆ δημοσιεύθηκε ἐπίσης στὸν κατάλογο τῆς ἐκθεσης φωτογραφιῶν ἀπὸ τὸ ἀρχεῖο τῆς ΕΡΤ ποῦ ἀπεικονίζουν σκηνές ἀπὸ τὴ μικρασιατικὴ ἐκστρατεία. Βλ. *Τὸ χρονικὸ μᾶς ἐκστρατείας. Μικρασία, 1919-1922*, Ἀθήνα 1992.

Τὸ Κέντρο Μικρασιατικῶν Σπουδῶν ἔλαβε μέρος καὶ στὶς ἐκδηλώσεις ποῦ ὀργάνωσε ὁ Δήμος Πατρέων (28 Ἀπριλίου-31 Μαΐου 1993) με τίτλο: «Μνήμες Ἀξέχαστων Πατριδῶν». Στὴν αἴθουσα τῆς Δημοτικῆς Πινακοθήκης παρουσιάστηκε ἡ ἐκθεση φωτογραφιῶν με τίτλο: «Ὁ τελευταῖος Ἑλληνισμὸς τῆς Μικρᾶς Ἀσίας», ἐνῶ οἱ συνεργάτες τοῦ Κέντρου Μάρκος Δραγούμης, Στέφανος Παπαγεωργίου, Ματούλα Κουρουπού, Ίωάννα Πετροπούλου καὶ Γιώργος Γιαννακόπουλος ἔδωσαν διαλέξεις στὸν ἴδιο χώρο. Με τὴν εὐκαιρία τῶν ἐκδηλώσεων ὁ Δήμος Πατρέων ἐξέδωσε (με ἐπιμέλεια τῶν Παναγιώτη Φωτίου καὶ Δημήτρη Παπανικολάου φυλλάδιο (55 σσ.), με τίτλο: *Μνήμες Ἀξέχαστων Πατριδῶν*, Πάτρα 1993.

Τέλος πραγματοποιήθηκε, χάρις στὴ χρηματοδότηση ἀπὸ τὸ Ἰδρυμα Ἀναστασίου Γ. Λεβέντη, ἡ δίγλωσση (ἑλληνικὴ καὶ ἀγγλικὴ) ἔκδοση *Προσφυγικὴ Ἑλλάδα: Φωτογραφίες ἀπὸ τὸ Ἀρχεῖο τοῦ Κέντρου Μικρασιατικῶν Σπουδῶν*. Τὸ κείμενο καὶ ἡ ἐπιμέλεια τοῦ λευκώματος ὀφείλονται στὸν Γιώργο Γιαννακόπουλο, ἐνῶ προλογίζει, με ἕνα εὐρύτερον ἐνδιαφέροντος σημείωμά του, ὁ διευθυντῆς τοῦ Κέντρου Πασχάλης Μ. Κιτρομηλίδης. Στὸ βιβλίο παρουσιάζεται σχολιασμένο καὶ πλαισιωμένο με συναφεῖς μαρτυρίες ἀπὸ τὸ Ἀρχεῖο Προφορικῆς Παράδοσης τὸ φωτογραφικὸ ὑλικὸ ποῦ ἔχει συγκεντρωθεῖ στὸ Φωτογραφικὸ Ἀρχεῖο τοῦ Κέντρου Μικρασιατικῶν Σπουδῶν σχετικὰ με τὴν ἐγκατάσταση τοῦ προσφυγικοῦ πληθυσμοῦ στὴν Ἑλλάδα. Ἡ ἔκδοση παρουσιάζει μόνον τὸ φωτογραφικὸ ὑλικὸ ποῦ ἔχει ἀποθησαυρισθεῖ στὸ φωτογραφικὸ ἀρχεῖο τοῦ Κέντρου Μικρασιατικῶν Σπουδῶν, ὑλικὸ τὸ ὁποῖο καλύπτει περιοχές ποῦ ἐρευνήθηκαν ἀπὸ τὸ Κέντρο. Συνεπῶς στὸ λεύκωμα δὲν παρουσιάζονται φωτογραφικὰ τεκμήρια ἀπὸ περιοχές τῆς προσφυγικῆς ἐγκατάστασης ποῦ δὲν ἔγινε δυνατὸ νὰ ἐρευνηθοῦν ἀπὸ τὸ Κέντρο ἢ ἐρευνηθήκαν, χωρὶς ὅμως νὰ ἀποτυπωθοῦν φωτογραφικὰ. Πάντως, εἶναι ἡ πρώτη φορὰ στὴν πολὺχρονη ἱστορία τοῦ Κέντρου Μικρασιατικῶν Σπουδῶν ποῦ μιὰ ὁλόκληρη ἐνότητα τοῦ φωτογραφικοῦ τοῦ ἀρχείου βλέπει τὸ φῶς τῆς δημοσιότητος, κάτι ποῦ μᾶς δίνει ἐλπίδες ὅτι θὰ γίνῃ δυνατὸ νὰ παρουσιαστῇ στὸ μέλλον τὸ μεγάλο τμῆμα τοῦ ἀρχείου, ποῦ περιλαμβάνει φωτογραφικὰ τεκμήρια ἀπὸ τὴ ζωὴ τοῦ μικρασιατικοῦ ἑλληνισμοῦ στὶς πανάρχαιες κοιτίδες του.

13. Ὁ Ἑορτασμός τῶν ἐξηνταπέντε χρόνων ἐπιστημονικῆς προσφορᾶς τοῦ Κέντρου Μικρασιατικῶν Σπουδῶν

Ἄν καί ἡ μουσικολογική καί ἔθνογραφική ἔρευνα τῆς Μέλπως Μερλιέ βρισκόταν ἐν ἐξελίξει ἤδη ἀπὸ τὰ μέσα τῆς δεκαετίας τοῦ 1920 καί ὁ προσανατολισμός τῆς πρὸς τὴ μελέτη τῆς Μικρᾶς Ἀσίας ἄρχισε νὰ παίρνει ὀργανωμένη μορφή μὲ τὴ δημιουργία τοῦ Μουσικοῦ Λαογραφικοῦ Ἀρχείου, τοῦ Ἀρχείου τῆς Μικρασιατικῆς Λαογραφίας καί τῆς Ἐπιτροπῆς Καπλαδοκικῶν Μελετῶν, ἡ συμβατική χρονολογία τῆς ἴδρυσης τοῦ Κέντρου Μικρασιατικῶν Σπουδῶν τοποθετεῖται στὸ 1930, ἔτος κατὰ τὸ ὁποῖο ἔκανε τὴν ἐμφάνισή της ἡ συστηματικότερη θεσμικὴ διοργάνωση τῆς προσπάθειας ὑπὸ τὴν αἰγίδα τοῦ Γαλλικοῦ Ἰνστιτούτου Ἀθηνῶν. Μὲ τὴ συμπλήρωση ἐξήντα πέντε χρόνων ἀπὸ τὴν ἴδρυση τοῦ Κέντρου Μικρασιατικῶν Σπουδῶν τὸ ἔτος 1995 θεωρήσαμε ὅτι ἔπρεπε νὰ τιμήσουμε τὴν ἐπέτειο καί τὴν προσφορά τῶν ὀργανισμῶν καί πρωτεργατῶν τῆς προσπάθειας. Πρὸς τὸν σκοπὸ αὐτὸ προσκαλέσαμε τὴν ἐπιστημονικὴ κοινότητα τῆς χώρας μέσω τῶν καθιερωμένων θεσμῶν, ἐρευνητικῶν κέντρων καί ἰνστιτούτων ποὺ τὴν ἐκπροσωποῦν καί συναφῆ ἐπιστημονικὰ ἰδρύματα τοῦ ἐξωτερικοῦ μὲ τὰ ὁποῖα συνεργαζόμαστε, καθὼς καί ἑγκριτοὺς φίλους τοῦ Κέντρου ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα καί τὸ ἐξωτερικό, νὰ συμμετάσχουν σὲ μιὰ ἡμερίδα μνήμης, ἀποτίμησης τοῦ ἔργου τοῦ ἰδρυματός μας καί στάθμισης τῆς προοπτικῆς γιὰ τὸ μέλλον.

Ἡ ἐκδήλωση πραγματοποιήθηκε τὴν Παρασκευή, 29 Σεπτεμβρίου 1995. Τὴν ἑναρξὴ κήρυξε ὁ Πρόεδρος τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν Καθηγητῆς Μ. Ι. Μανούσασκας. Ἀκολούθησαν χαιρετισμοὶ τοῦ Διευθυντῆ τοῦ Κέντρου Νεοελληνικῶν Ἐρευνῶν τοῦ Ἐθνικοῦ Ἰδρύματος Ἐρευνῶν Βασίλη Παναγιωτόπουλου, τοῦ Διευθυντῆ τοῦ Ἰνστιτούτου Βυζαντινῶν Ἐρευνῶν τοῦ Ἐθνικοῦ Ἰδρύματος Ἐρευνῶν καθηγητῆ Νίκου Οἰκονομίδη, τοῦ Διευθυντῆ τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἰνστιτούτου τῆς Βενετίας καθηγητῆ Ν. Παναγιωτάκη, τοῦ Διευθυντῆ τοῦ Κέντρου Ἐρεῦνης τοῦ Μεσαιωνικοῦ καί Νέου Ἑλληνισμοῦ τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν Δ. Σ. Σοφιανοῦ, τῆς Διευθύντριας τοῦ Κέντρου Ἐρεῦνης Νεοτέρου Ἑλληνισμοῦ τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν Ἑλένης Δ. Μπελιά, τοῦ Διευθυντῆ τοῦ Ἰδρύματος Μελετῶν Χερσονήσου τοῦ Αἴμου καθηγητῆ Βασ. Κόντη, τοῦ καθηγητῆ Ἀθ. Καλαξῆ, Διευθυντῆ τοῦ Ἰνστιτούτου Μεσογειακῶν Σπουδῶν τοῦ Πανεπιστημίου Κρήτης, τοῦ κ. Κ. Προκόβα τοῦ Ἰδρύματος Μανόλη Τριανταφυλλίδη τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης. Ἐπίσης χαιρετισμοὺς ἀπήθυσαν ὁ Γενικὸς Διευθυντῆς τοῦ Ὑπουργείου Παιδείας τῆς Κυπριακῆς Δημοκρατίας δρ. Α. Φυλακτοῦ ἐκ μέρους τοῦ Κέντρου Ἐπιστημονικῶν Ἐρευνῶν Κύπρου, ὁ καθηγητῆς Σπύρος Βρυώνης ἐκ μέρους τοῦ Nyonis Center, ὁ καθηγητῆς Α. Α. Μ. Bryer ἐκ μέρους τοῦ Κέντρου Βυζαντινῶν, Ὁθωμανικῶν καί Νεοελληνικῶν Σπουδῶν τοῦ Πανεπι-

στημίου του Birmingham, ὁ καθηγητὴς George Huxley καὶ ὁ καθηγητὴς P. J. Vatikiotis τοῦ Πανεπιστημίου τοῦ Λονδίνου.

Μετὰ τοὺς χαιρετισμοὺς ἀκολούθησε παρουσίαση τοῦ ἐπιστημονικοῦ ἔργου τοῦ Κέντρου Μικρασιατικῶν Σπουδῶν κατὰ τὸ ἀκόλουθο πρόγραμμα:

Μιχάλης Μερακλῆς, Ἡ Μέλπω Μερλιέ, τὸ Κέντρο Μικρασιατικῶν Σπουδῶν καὶ ἡ λαογραφία.

Δημ. Τομπαΐδης, Ἡ συνεισφορά τοῦ Κέντρου Μικρασιατικῶν Σπουδῶν στὴ μελέτη τῶν ἑλληνικῶν ιδιωμάτων τῆς Μικρᾶς Ἀσίας.

Ἄρτεμη Ξανθοπούλου-Κυριακοῦ, Ἡ συμβολὴ τοῦ Κέντρου Μικρασιατικῶν Σπουδῶν στὴν ἱστοριογραφία τοῦ Μικρασιατικοῦ Ἑλληνισμοῦ.

Γεώργιος Ἀμαργιαννάκης, Τὸ Μουσικὸ Λαογραφικὸ Ἀρχεῖο καὶ ἡ ἑλληνικὴ μουσικολογία.

Φώτης Δημητράκοπουλος, Τὸ ἀρχεῖο Ὀκταβίου καὶ Μέλπω Merlier καὶ ἡ νεοελληνικὴ λογοτεχνία.

Μάρκος Φ. Δραγούμης, Ἡ ὀφειλὴ μου στὴ Μέλπω Μερλιέ.

Π. Μ. Κιτρομηλίδης, Συνέχειες καὶ ἀνανεώσεις μιᾶς ἐπιστημονικῆς στρατηγικῆς: τὸ Κέντρο Μικρασιατικῶν Σπουδῶν.

Ἡ ἡμερίδα ὁλοκληρώθηκε τὸ ἴδιο βράδυ μὲ φιλικὴ δεξίωση στὸν κήπο τοῦ Κέντρου. Στὴ δεξίωση παρέστησαν πλῆθος φίλων καὶ ἐκτιμητῶν τοῦ ἔργου τοῦ ἰδρυμάτος ἀπὸ τὴν ἐπιστημονικὴ κοινότητα τῆς χώρας, οἱ ὁποῖοι ὑπέγραψαν καὶ σὲ σχετικὸ βιβλίον συγχαρητηρίων ποὺ τηρήθηκε εἰδικὰ γιὰ τὴν ἐπετειακὴ αὐτὴ ἐκδήλωση.

Ὁ ἀθηναϊκὸς τύπος, ἀναφέρθηκε μὲ σοβαρὲς ἐπισκοπήσεις καὶ συνεντεύξεις στὴν ἐπέτειο τοῦ Κέντρου Μικρασιατικῶν Σπουδῶν. Βλ. εἰδικότερα μεταξὺ ἄλλων:

Ν. Βατόπουλος, *Ἡ Καθημερινή*, 30.9.1995.

Μ. Καϊρη, *Ἡ Καθημερινή*, 24.9.1995.

Τ. Μίχας, *Ἐλευθεροτυπία*, 23.9.1995.

14. Ἐκθεση τοῦ Κέντρου Μικρασιατικῶν Σπουδῶν στὸ Ἑλληνικὸ Κέντρο τοῦ Λονδίνου (Hellenic Centre)

Μὲ πρωτοβουλία τῆς κυρίας Edme Λεβέντη, Προέδρου τῆς Ἐκτελεστικῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ Ἑλληνικοῦ Κέντρου τοῦ Λονδίνου, εὐρεία ἐπιλογή ἀπὸ τοὺς πίνακες τῆς ἐκθέσης τοῦ Κέντρου Μικρασιατικῶν Σπουδῶν, ποὺ διοργάνωσε ἀρχικὰ ὁ Octave Merlier τὸ 1974 μὲ τίτλο «Ὁ τελευταῖος Ἑλληνισμὸς τῆς Μικρᾶς Ἀσίας», παρουσιάστηκε ἀπὸ 8 ἕως 25 Σεπτεμβρίου 1997 στὸ οἶκημα τοῦ Ἑλληνικοῦ Κέντρου, 16-18 Paddington Street, London.

Ἡ ἐκθεση διοργανώθηκε μὲ ἐπιμέλεια τοῦ Γιώργου Γιαννακόπουλου. Τὰ ἐγκαίνια ἔγιναν στὶς 15 Σεπτεμβρίου 1997 μὲ εἰδικὴ ἐκδήλωση κατὰ τὴν ὁποία ὁ Γενικὸς Γραμματεὴς τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου τοῦ Κέντρου

Μικρασιατικῶν Σπουδῶν καθηγητῆς Πασχάλης Μ. Κιτρομηλίδης μίλησε με θέμα, «The Greek Cultural Tradition in Asia Minor and the Centre for Asia Minor Studies», ἐνῶ ὁ Προϋστάμενος τοῦ Μουσικοῦ Λαογραφικοῦ Ἀρχεῖου κ. Μάρκος Φ. Δραγοῦμης παρουσίασε τὸν μουσικὸ πλοῦτο τοῦ Κέντρου στὴν ὁμιλία του, «A Musical Tour of Asia Minor». Τὴν ἐκδήλωση ἀνοίξε με εἰσαγωγικὴ ὁμιλία ἢ Διευθύντρια τοῦ Centre for Hellenic Studies, King's College τοῦ Πανεπιστημίου τοῦ Λονδίνου καθηγήτρια Judith Herrin, ἡ ὁποία ἐξῆρε τὸ ἔργο τοῦ Κέντρου καὶ παρουσίασε τὸν πρῶτο ὁμιλητή.

Τὴν ἐκδήλωση στὴν ὥραία αἴθουσα τοῦ Ἑλληνικοῦ Κέντρου τίμησαν με τὴν παρουσία τους ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Θυατείρων καὶ Μεγάλης Βρετανίας κ. κ. Γρηγόριος, ὁ Ὑπατος Ἀρμοστής τῆς Κυπριακῆς Δημοκρατίας στὸ Λονδίνο κ. Βάνιας Μαρκίδης, ὁ Πρόεδρος τῆς Κύπρου στὴν UNESCO κ. Κ. Λεβέντης, πολλὰ μέλη τῆς Πρεσβείας τῆς Ἑλλάδος στὸ Λονδίνο, πολλοὶ παράγοντες τῆς ἑλληνικῆς παροικίας τοῦ Λονδίνου καὶ πολυπληθὲς ἀκροατήριο. Ἰδιαιτέρως ἀξίωσημειῶτη καὶ ἱκανοποιητικὴ γιὰ τὸ Κέντρο ὑπῆρξε ἡ προσέλευση στὴν ἐκδήλωση μεγάλου ἀριθμοῦ ὁμογενῶν ἀλλὰ καὶ βρετανῶν πανεπιστημιακῶν καθηγητῶν καὶ εἰδικῶν μελετητῶν τῆς Μικρᾶς Ἀσίας ἀπὸ τὸ Λονδίνο ἀλλὰ καὶ ἀπὸ ἄλλες πόλεις, ἡ παρουσία τῶν ὁποίων ἀποτελοῦσε ζωντανὴ μαρτυρία τῆς ἀπήχησης τοῦ ἔργου τοῦ Κέντρου Μικρασιατικῶν Σπουδῶν στοὺς διεθνεῖς κύκλους τῶν εἰδικῶν.

15. Διάλεξη τοῦ Βρετανοῦ Πρέσβυ στὸ Κέντρο Μικρασιατικῶν Σπουδῶν

Ὁ Βρετανὸς πρέσβυς στὴν Ἑλλάδα, Sir Michael Llewlyn Smith, εἶναι πολὺ γνωστὸς καὶ ἀγαπητὸς στὴ χώρα μας. Σὲ ἀντίθεση με πολλοὺς ἄλλους ξένους διπλωμάτες, ποὺ ἔρχονται καὶ ἀπέρχονται χωρὶς νὰ κάμουν ἀντιληπτὴ τὴν παρουσία τους, τοῦ Sir Michael ἡ παρουσία, ἀπὸ τὴν πρώτη στιγμή τῆς ἀνάληψης τῆς ἡγεσίας τῆς Βρετανικῆς Πρεσβείας, εἶναι αἰσθητὴ στὴν κοινωνικὴ καὶ μορφωτικὴ ζωὴ τῆς χώρας μας. Γιὰ μᾶς ὁμως, γιὰ τὸ Κέντρο Μικρασιατικῶν Σπουδῶν, ὁ Sir Michael, ἔχει πρωτίστως καὶ μιὰ ἄλλη ιδιότητα. Μὲ τὸ ἱστορικὸ του ἔργο ἀποτελεῖ κορυφαῖο Μικρασιολόγο, ἔγκριτο μέλος τῆς κοινότητας τῶν εἰδικῶν ποὺ μελετοῦν τὴν ἱστορικὴ πορεία καὶ τὴν ἱστορικὴ τύχη τοῦ Μικρασιατικοῦ ἑλληνισμοῦ.

Μὲ αὐτὸ τὸ πνεῦμα καλωσορίσαμε στὸ Κέντρο Μικρασιατικῶν Σπουδῶν τὸν Βρετανὸ Πρέσβυ Sir Michael Llewlyn Smith, τὸ βράδυ τῆς Τετάρτης 15 Ὀκτωβρίου 1997 γιὰ ν' ἀκούσουμε τὴ διάλεξή του στὴν Αἴθουσα Α. Γ. Λεβέντη με θέμα, «Τὸ Ἴωνικὸ ὄραμα ξαναθεωρημένο» [The Ionian Vision Revisited].

Στὴ διάλεξή του, ποὺ τὴν παρακολούθησε πυκνὸ ἀκροατήριο εἰδικῶν ἐπιστημόνων καὶ μελετητῶν, ὁ ὁμιλητῆς ἀναφέρθηκε ἀναλυτικὰ στὸ πολι-

τικό και διπλωματικό περίγραμμα της απόφασης της ελληνικής κυβερνήσεως του Έλ. Βενιζέλου να αποδεχθεί τη συμμαχική έντολή για άποστολή ελληνικών στρατευμάτων στη Μικρά Άσία. Τόνισε την αλλαγή, υπέρ της Ελλάδος, του διπλωματικού σκηνικού από το 1912 και έξης, αναφέρθηκε στον ρόλο ιδίως της βρετανικής διπλωματίας και αξιολόγησε τα διάφορα εναλλακτικά σενάρια των ελληνικών ενεργειών. Αναφέρθηκε επίσης στις αντιρροήσεις που προβλήθηκαν ήδη από το 1915, κυρίως από τον Ίωάννη Μεταξά, ως άρχηγό του ελληνικού γενικού επιτελείου, στο ένδεχομένο ελληνικής στρατιωτικής επέμβασης στη Μικρά Άσία και επισήμανε τις γενικότερες δυσκολίες που έλλοχευαν για τη στρατιωτική παρουσία της Ελλάδος στην μικρασιατική ένδοχώρα. Πάντως ο όμιλητής επισήμανε ότι οι ελληνικές βλέψεις στη Μικρά Άσία, «το Ίωνικό δράμα», όπως το χαρακτήρισε, διέθεταν βάσιμες ιστορικές και ιδεολογικές προϋποθέσεις.

Στην κατακλείδα της ομιλίας του ο Sir Michael Llewellyn Smith αναφέρθηκε στη σημερινή επικαιρότητα των πολιτικών πτυχών της τριετίας 1919-1922 και αξιολόγησε τις προοπτικές των ελληνοτουρκικών σχέσεων σε μία μεταβαλλόμενη Ευρώπη.

Η εκδήλωση ολοκληρώθηκε με ουσιαστική συζήτηση του όμιλητή με μέλη του ακροατηρίου, συζήτηση που συνεχίστηκε σε πιο άνετο περιβάλλον κατά τη διάρκεια φιλικής δεξίωσης στον κήπο του Κέντρου Μικρασιατικών Σπουδών με σκηνικό τις φωτισμένες άψιδες της έσωτερικής όψης του νεοκλασικού οικήματος της οδοϋ Κυδαθηναίων 11-13.

16. Άντι Έπιλόγου

Όσα συντελέσθηκαν στο Κέντρο Μικρασιατικών Σπουδών κατά την περίοδο 1992-1997 θά μπορούσαν να κριθούν ίκανοποιητικά κυρίως με κριτήριο τη διατήρηση της συνεχούς παρουσίας του ιδρύματος στην έπιστημονική ζωή της χώρας και του έξωτερικού. Με άλλα κριτήρια όμως, κυρίως σχετικά με την έπιστημονική άποδοτικότητα του προσωπικού δεν μπορούμε να θεωρήσουμε ότι τα πεπραγμένα της υπό ανασκόπηση περιόδου είναι ικανοποιητικά. Ένεργότερη θά μπορούσε να είναι και η παρέμβασή μας στο διεθνή έπιστημονικό διάλογο, κυρίως στα εϋρύτερα ζητήματα με τα όποια παρουσιάζει συνάφεια το έργο του Κέντρου Μικρασιατικών Σπουδών, όπως π.χ. στη μελέτη των μειονοτήτων, των προσφυγικών πληθυσμών και της Βυζαντινής και Όθωμανικής ιστορίας. Ός προς το ζητούμενο αυτό δυστυχώς διαπιστώνεται ότι οι δυνάμεις μας είναι πολύ μικρές για να διασφαλιστεί η έπιθυμητή παρέμβασή μας στο ένδεδειγμένο έπίπεδο και με την δέουσα συχνότητα. Ένδεχομένως οι αξιολογήσεις αυτές να είναι υπερβαλλόντως αϋστηρές, δεδομένων των μικρών ανθρώπινων και υλικών πόρων του Κέντρου, οι σχετικές όμως έπισημάνσεις δεν βλέπεται να γίνονται, του-

λάχιστον ως προδιαγραφές του ένδεδειγμένου έργου του ιδρύματος. Ή αν βεβαίως ως κριτήριο της αξιολόγησης του έργου του Κέντρου ληφθεί ή ύπαρξη κατάστασης και τα πραγματικά δεδομένα εντός των οποίων επιτελείται το έργο αυτό, δηλαδή ή ένδημική οικονομική στενότητα, ή πολύ μικρός αριθμός τακτικών συνεργατών και ή πολύ χαμηλός ρυθμός ανανέωσης του επιστημονικού προσωπικού, τότε ίσως τα συντελεσθέντα αποτελέσματα να εκρίνονταν ως ικανοποιητικά, ή όπως λέγουν όρισμένοι από τους παρατηρητές του έργου μας ως πραγματικός άθλος. Ή γενναιοδωρία αυτή πάντως των εκτιμητών του έργου του Κέντρου Μικρασιατικών Σπουδών δεν μάς επαναπαύει, ούτε μάς δημιουργεί ψευδαισθήσεις ως προς τη διάσταση μεταξύ του επιθυμητού και του έφικτου επιπέδου της αποδοτικότητας του ιδρύματος μας.

Ήπειδή ακριβώς με βάση ποσοτικά κριτήρια ή απόδοση του Κέντρου Μικρασιατικών Σπουδών κατά τη διαρρέυσσα περίοδο 1992-1997 δεν μπορεί να κριθεί απόλυτως ικανοποιητική, θά ήταν επιβεβλημένο να σταθμίσουμε το έργο και με όρισμένα άλλα κριτήρια, ποιοτικής μάλλον ύψης, για να καταστήσουμε την εικόνα πληρέστερη. Είμαι βεβαίως πολύ δυσχερές να επιχειρηθεί ή στάθμιση του έργου μας με τα κριτήρια αυτά, τα οποία δεν μπορούν εύκολα να προσδιοριστούν. Μπορούμε πάντως να εκθέσουμε την επιστημονική φιλοσοφία με γνώμονα την οποία καθορίσαμε τις επιλογές και τις ενέργειές μας και καθοδηγήσαμε την πορεία του Κέντρου Μικρασιατικών Σπουδών, όχι μόνον κατά την υπό ανασκόπηση περίοδο αλλά από της αναλήψεως του έργου της διεύθυνσης τή έτος 1980. Πυξίδα και απαρέγκλιτο κριτήριο της επιστημονικής πολιτικής του Κέντρου Μικρασιατικών Σπουδών υπήρξαν δύο ζητούμενα: ή ποιότητα και ή ουσία, σέ αντιδιαστολή προς την επιδίωξη του επιφανειακού έντυπωσιασμού, της εύκαιριακής εκζήτησης και της εργαλειακής αντίληψης της επιστήμης. Μόνιμη επιδίωξη του Κέντρου Μικρασιατικών Σπουδών από την εποχή της Μέλπως Μερλιέ και σταθερός προσανατολισμός του ιδρύματος κατά την έβδομηντάχρονη ιστορία του υπήρξε ή σέ βάθος γνωριμίας της Μικράς Άσίας ως κεφαλαίου της ελληνικής ιστορίας και του ελληνικού πολιτισμού και από την επιδίωξη αυτή δεν έχουμε ούδ' επί στιγμνή αποστεί. Σταθερή παραίνεση και υποθήκη προς τους νεότερους συνεργάτες του Κέντρου, που έντάχθηκαν στη δύναμη του ιδρύματος επί των ήμερών μου υπήρξε μία: ή σοβαρότητα και ή συναίσθηση ευθύνης έναντι της καλλιέργειας της γνώσης της Μικράς Άσίας. Με αυτό τή κριτήριο ελπίζω ότι θά κριθεί κυρίως τή έργο του ιδρύματος σέ μία εποχή που ποικίλοι συρμοί ευτελίζουν τή μελέτη της Μικράς Άσίας υποκαθιστώντας τή σοβαρή έρευνα με έρασιτεχνισμούς, των οποίων ή βίωσιμότητα έξαρτάται κυρίως από την ένορχήστρωση των δημοσιών σχέσεων και την καπηλεία των ήθνικών συναισθημάτων. Σέ εποχή κατά την οποία οίονει επιστημονικά ιδρύματα, έμποροι πολυτελών εκδόσεων και σύλλογοι έρασιτεχνών, με όργανα τήν ύλική ισχύ, τήν

ύψηλή ηλεκτρονική τεχνολογία και τη διαφήμιση, χωρίς καμία ένδειξη σοβαρού μεθοδολογικού προβληματισμού και χωρίς την παραμικρή ύποψια για την κριτική λειτουργία της επιστήμης, αποδύονται δήθεν στη μελέτη της Μικρᾶς Ἀσίας, τὸ Κέντρο ἔξακολουθεῖ νὰ παραμένει μιὰ μικρὴ ἀλλὰ ἱστορικὴ ἐρευνητικὴ ἔστια πού διακονεῖ τὸ ἀντικείμενο τῆς μικρασιολογίας μὲ συναίσθηση ἐπιστημονικῆς εὐθύνης καὶ μὲ ἐπίγνωση τῶν προδιαγραφῶν τῆς σοβαρῆς ἔρευνας. Αὐτὴ ἡ συναίσθηση τῆς εὐθύνης μας ἐπιτείνεται ὅταν διαπιστώνουμε, μὲ πολλὴν ὁμολογουμένως ἀνησυχία, καὶ τὴν ἐλαφρότητα μὲ τὴν ὁποία προσεγγίζουν τὴ μελέτη μικρασιολογικῶν ζητημάτων ἢ θεμάτων τοῦ ἑλληνισμοῦ τῆς Κωνσταντινούπολης καὶ μέλη τῆς πανεπιστημιακῆς κοινότητας. Εἶναι πράγματι ἀποκαρδιωτικὸ νὰ παρακολουθεῖ κανεὶς τὸ ἐπίπεδο τῆς γραφῆς, τὴ μεθοδολογικὴ ἀνεπάρχεια, τὴν ἀβυσσαλέα πραγματικὴ προχειρότητα τῆς τεκμηρίωσης, τὴν ἔλλειψη κάθε συναίσθησης σεβασμοῦ τῶν πηγῶν καὶ τὴν ἀπλοϊκότητα τῆς θεωρητικῆς συνάρθρωσης ἔργων πού ὑπογράφουν μέλη τοῦ διδακτικοῦ προσωπικοῦ τῶν πανεπιστημίων καὶ πού σπεύδει νὰ ἐξυμνήσει ἢ δημοσιογραφικοῦ ἐπιπέδου κριτικὴ, τὴν ὁποία καθοδηγοῦν οἱ συναλλαγές τῶν συμφερόντων καὶ οἱ δεσμοὶ τῶν φατριῶν. Πρὸς ὅλες αὐτὲς τὶς πτωτικὲς τάσεις στὸν πνευματικὸ βίῳ τῆς χώρας τὸ Κέντρο θεωρεῖ ὅτι πρέπει νὰ προβάλλει ἕνα ἐναλλακτικὸ πρότυπο ὡς πρὸς τὸ ἦθος τῆς επιστήμης, καὶ τὸ ὕφος τοῦ ἐπιστημονικοῦ λόγου, μὲ βάση ὀρισμένα ἀδιαπραγμάτευτα κεκτημένα τῆς δεοντολογίας τῆς πνευματικῆς ζωῆς καὶ τῆς ἐπιστημονικῆς ἔρευνας. Μὲ τὶς μικρές μας δυνάμεις, ἀγωνιστήκαμε ἀνυποχώρητα πρὸς τὴν κατεύθυνση αὐτή. Θεωροῦμε ὅτι ὁ ἀγώνας αὐτός, μὲ τὶς ἐπιτυχίες καὶ τὶς ἀποτυχίες του, ἀλλὰ κυρίως ἡ συναίσθηση τῆς εὐθύνης ἀπὸ τὴν ὁποία ἀπορρέει, ἀποτελεῖ καὶ τὴ δικαίωση τῆς προσπάθειάς μας.

ΠΑΣΧΑΛΗΣ Μ. ΚΙΤΡΟΜΗΛΙΔΗΣ